

PARASTA ENNEN

01 01 2015

Tulevaisuuden tekijät
- Suomi 2015

RAPORTIN KIRJOITTAJAT

Päätöimittäjä **Anna-Liina Kauhanen** (s. 1975) Ylioppilaslehti

Toimittaja **Jaakko Lyytinen** (s. 1973)

GRAAFINEN SUUNNITTELU, KUVITUS JA TAITTO

Ville Tietäväinen (s. 1970) Studio Tietäväinen Oy

VALOKUVAT

Veikko Somerpuro (s. 1970)

Pekko Kohonen (s. 1968)

Ville Tietäväinen

PAINOTYÖ

DMP Eriksen Oy

SITRAN HENKILÖSTÖ

Projektijohtaja **Peter Ekholm** (s. 1956)

Koulutusarvioija **Susanna Ekola** (s. 1978)

Koulutuspäällikkö **Pekko Kohonen**

Koulutusassistentti **Tuire Lehikoinen** (s. 1966)

Koulutuspäällikkö **Mervi Porevuo** (s. 1965)

Järjestelmäasiantuntija **Suvi Savola** (s. 1979)

• Kunnan väitteilyitä; konsensus on kiro sana

• ei tylsiä raportteja, eikä luovuspaketteja

• Ei sarruta kunnan rooliin tai muotoon

Kaiken viisauden alku on tosiasian tunnustaminen.

– J.K. Paasikivi

• Talouden kokonaisarvo ei ole sama kuin talouden osien arvo

**Ei ole tosiasioita.
On vain tulkintoja.**

– F.W. Nietzsche

• Realismin on oltava pehmeä: ideologia ei voi keskustella

• Ikääntyminen ja maahanmuutto hyviä esimerkkejä: talouden lähtökohdasta nousee haaste, jossa pitäisi

päästä taloustehtoisesta keskustelusta arvoihin, sosiaaliseen dialogiin.

• Vallan ja vastuun jako yhteiskunnassa.

SISÄLTÄÄ:

-yleissivistävä pal
eni aloilta. selke
omia näkemyksiä

-Tutustua omaan ik
* Mitä me ajattele
* Mitä me haluam

- Mahdollisuus vaik

ASENNE! 6

8 KÄYTTÖOHJE

UUSI SUOMI 11

Maahanmuutto on must 12

Kova kisa muuttajista 14

Pisteitä peliin 15

Maahanmuuttopolitiikka ja globaali vastuu 17

Entäs ne pakolaiset? 17

Monokulttuurista monikulttuurisuuteen 19

Kansalaiset, medborgare 20

Olen suomalainen 22

Töpinäksi! 23

27 TYÖN TULEVAISUUS JA ELÄMÄN UUSI EETOS

29 Suuri loikka

31 Oppimaan oppiminen

32 Elinkeinorakenteen nelikenttä

33 Yrittänyttä ei laiteta

35 Elämän uusi eetos

36 Tehtaalta studioon

37 Taide pitkä, elämä lyhyt

38 Valikoivaa hyperkilpailua

39 Töpinäksi!

ETUUKSIEN UUSJAKO 43

Hyvinvointivaltion haasteet 44

Malli A: Kansalaispalkka 46

Eroon ansiosidonnaisuudesta? 47

Malli B: Universalismista tarveharkintaisuuteen 48

Julkiselta rahat, yksityiseltä palvelut 49

Lisää laatua 50

Palvelut kotiin 51

Suurhelsinki ja Suomen muut sata kuntaa 52

Töpinäksi! 53

ketki yhteiskunnan
ttää ja tarkentaa

käpolveen:
unme?
me?

uttaa.

57 OSALLISTUMISEN ONNI

- 59 Kolmas onkin eka
- 60 Kolmannelle rahaa
- 60 Sekakuoron soraäänät
- 62 Pennut ja harmaat pantterit
- 63 Identiteettiä etsimässä
- 64 Työ syö
- 65 Lattesukupolvea närästää
- 66 Ota iisisti
- 67 Töpinäksi!
- 68 Sorbus-Suomi

MONINAPAINEN MAAILMA 71

- Mitä tapahtuu Euroopan unionille? 72
  - Pehmeä suurvalta 74
  - Epäreilusta reiluun kauppaan 75
  - Globalisaation mahdollisuudet 77
  - Kansainvälistä solidaarisuutta 78
  - Kestävä kehitys. Nyt. 78
  - EU ja ympäristöpolitiikka 79
  - Raippaa vai rajoitteita? 80
- Suomesta johtava ihmisoikeusvaltio 80
  - Ei löysää puhetta 82
  - Töpinäksi! 83

84 LUOVA LUOKKAKUVA

- 85 Sukupolven avainkokemukset
- 87 Slackerit ja pullamössöt
- 88 Henkilökohtainen on poliittista
- 89 Oikeus vastuulliseen onneen
- 90 Suomessa olen minä syntynyt
- 90 Luova luokka

TULEVAISUUDEN TEKIJÄT 92

OSALLISTUJAT 94

LOPPU TUGTE
SATIIRI?
UTOPIA?
KÄNNÄT

ASENNE!

Sitran *Tulevaisuuden tekijät 2015* -kurssilla haettiin vuoden 1968 Vanhan valtauksen jälkeen syntyneiden mielipiteitä Suomen ja suomalaisten tulevaisuudesta. Kurssille osallistujilta edellytettiin aktiivisuutta mieluummin useammalta kuin yhdeltä elämän sektorilta.

Tarkoituksena oli etsiä maailmankuvan arvojärjestystä – avoimesti ilman ennalta määrättyä käsitystä siitä, mikä se mahdollisesti voisi olla. Sitra ei ennalta valinnut teemoja, vaan esiin nousivat aiheet, joita kurssilaiset itse pitivät olennaisina.

Käsissäsi oleva kirja syntyi vaiheittain. Alkuun osallistujat kirjoittivat henkilökohtaisen esseen tulevaisuudesta. Tekstit antoivat jo sellaisinaan ajattelemisen aihetta. Toisessa vaiheessa kurssilaisille vyörytettiin asiantuntijakatsauksia ja he valitsivat tärkeäksi koetut aihepiirit. Lopuksi ryhmät jakaantuivat kolmeksi yhtäältä sen vuoksi, että kaikkien olisi helpompi saada äänensä kuuluviin ja toisaalta siksi, että saataisiin erilaisia lähestymiskulmia. Ryhmät tuottivat sen jälkeen joukon toimenpide-ehdotuksia ja perusteluita, joihin tämä kirja pohjautuu yhdessä puolen vuoden aikana käytyjen keskustelujen kanssa.

Keskustelut olivat koko puolivuotisen prosessin aikana mainioita. Kurssilaiset ilmoittivat olevansa hengästyneitä, ulkopuoliset alustajat puolestaan kyselivät, »mistä porukka oikein on kerätty». Se kommentti, että »enpä ole joutunut moiseen myllytykseen», kuului usein. Auktoriteettiasema oli vain faktoilla.

Kurssilaisia yhdisti kuuluminen tiettyihin ikäluokkiin. Muuten he olivat keskenään hyvinkin erilaisia. Kurssilla ei ollut yhteisiä seinälle kirjoitettuja arvoja, vaan arvo pohja syntyi siitä, että kaikki arvostivat toistensa arvoja. Yhden ja ainoan vaihtoehdon ajattelumalli ei korostunut keskusteluissa missään vaiheessa, päinvastoin. Tämä asetelma johti aitoon moniäänisyyteen, polyfoniaan. Sen vuoksi ei tuntunut järkevältä pyrkiä kirjoittamaan raporttia, jonka jokaisesta kohdasta kurssilaiset olisivat yksimielisiä.

Heti alusta oli selvää, että »on tosi kiva keskustella omien ikäluokkien kanssa, kun työelämässä aina on muita nuorempi», kuten eräs kurssilainen luonnehti. Kapinaa muita ikäluokkia kohtaan ei hakenut kukaan, vaan kaikkia kiinnosti se, missä jamassa Suomen ja maailman pitäisi olla 10–15 vuoden kuluttua.

Tulevaisuuden rakennuspalikat – kuten ihmiset, ympäristö, kauppa ja koulutus – ovat samat kuin kaikilla muillakin tulevaisuutta pohtivilla. Synteesi ja painotukset ovat kuitenkin omanlaisiaan. Kun kaksi tusinaa ajattelevia suomalaisia,

jotka kykenevät yhtä aikaa puhumaan ja kuuntelemaan, istuu vuorokaudet ympäriinsä toistensa seurassa, lopputulos on ilman muuta kiinnostava.

Mikä sitten teki kurssin erityiseksi? Mitä syvemmälle yhteiskuntaan pureuduttiin, sitä selvemmäksi kävi, että kyse on *asenteesta*. Maailman tila on mitä on, mutta siihen suhtautumiseen pitää olla asennetta. Tulevaisuuden tekijät -kursilla maailmaa ei katsottu kyynisesti, vaan toiveikkaasti: asiat voidaan oikeasti tehdä paremmin. Toinen keskustelija leimannut piirre oli näkökulma – suomalaisille tyyppillinen valtiokeskeinen ajattelu kaipaa muutosta.

Kun yli kaksikymmentä toisilleen tuntematonta ihmistä laatii puolessa vuodessa kollektiivisesti kirjan paremmasta maailmasta, tehtävä tuntuu etukäteen kauniisti sanottuna haasteelliselta. Se onnistui. Tässä työssä heitä tukivat – ja tulkitsivat – *Anna-Liina Kauhanen* ja *Jaakko Lyytinen*, jotka ovat näitä avaussanoja lukuun ottamatta kirjoittaneet tämän raportin. Sitrassa *Mervi Porevuo*, *Pekko Kohonen*, *Tuire Lehikoinen*, *Suvi Savola* ja *Susanna Ekola* ovat kellokorttiin tuijottamatta tehneet – sitoutuneena – mahdolliseksi sen, mitä kurssi toivoi ja osin sellaistaakin, mitä kurssi ei edes osannut toivoa. *Ville Tietäväiselle* kiitos tekstin pukemisesta.

Seinäkirjoituksen sanoin: »Kun yksi unelmoi, se on unelma.
Kun useat unelmoivat, se on alku todellisuudelle.»

Peter Ekholm
Rehtori

DO NOT
ERASE

Käyttöohje

Millaisessa Suomessa haluat elää vuonna 2015? Parasta ennen 01 01 2015 -raportissa vastauksia etsitään eri suunnista. Pamfletin punaisena lankana kulkee tavoite yhteiskunnasta, jossa ihmisillä on oikeus vastuulliseen onnen tavoitte-luun, osallistumiseen ja yhteisöllisyyteen.

Raportissa Suomen tulevaisuutta on pyritty tarkastelemaan kyynisten kauhu-kuvien ja eläkepommiiuhkailun sijasta optimistisemmin ihmisten muutoshaluun ja -kykyyn luottaen.

Tavoitteena on, että jatkossa Suomeen liitetään sellaisia määritteitä kuten monikulttuurisuus, moniäänisyys ja osallistuminen. Miten Suomesta muokataan maa, jonka vastuulliset kansalaiset osaavat ja haluavat osallistua oikeudenmukai-sen hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitoon?

Suomen tulevaisuuden haasteet on jaettu viiden otsikon alle. **UUSI SUOMI.** Lu-vun johtoaajatuksena on maahanmuuttajien välttämättömyys Suomelle. Tavoitteena on suvaitsevainen Suomi, jossa maahanmuuttajilla on mahdollisuus elää täysipai-noista, osallistuvaa ja onnellista elämää. **TYÖN TULEVAISUUS JA ELÄMÄN UUSI EETOS.** Luvussa käsitellään työkuulttuurin murrosta ja sitä, kuinka työntekijän olo-jen kasvavaa epävarmuutta voitaisiin hallita. **ETUISUUKSIEN UUSJAKO.** Työkult-tuurin murros ja väestön vanheneminen pakottavat pohtimaan hyvinvointivaltiota uudesta näkökulmasta. **OSALLISTUMISEN ONNI.** Luvussa pohditaan, kuinka eh-käistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta kansalaisyhteiskunnassa. Yhteisöllisyy-den luomisessa kolmannella sektorilla on suuri rooli. **MONINAPAINEN MAAILMA.** Teemana ovat megaluokan kysymykset: EU, globalisaatio, ihmisoikeudet, reilu maailmankauppa, ympäristövastuu. Mikä on Suomen rooli kansainvälisellä näyttä-möllä?

Sisältölukujen lisäksi raportin lopusta löytyy **Luova luokkakuva.** Jos haluat tietää, mihin Parasta ennen 01 01 2015 -raportti perustuu, aloita siitä. Haastat-teluihin pohjautuvassa luokkakuussa pohditaan tulevaisuuden tekijöiden arvo-maailmaa.

Töpinäksi: Kunkin luvun lopusta löytyy lista konkreettisia toimenpide-ehdotuk-sia. Nautitaan kylmänä ja ilman ennakkoluuloja.

P.S. Jokainen kurssilainen ei luonnollisesti allekirjoita jokaista raportissa esitettyä näkemystä. Siellä missä mielipiteiden kirjo on ollut suurinta, moniäänisyys on myös huomioitu tekstissä.

HAASTEET 2015

ALMINTA

...
...
...
...
...

USKALUS
VIERIKKA
MÄÄTÄSEEN

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

ihmissol
keuhke
forukun
Summer

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

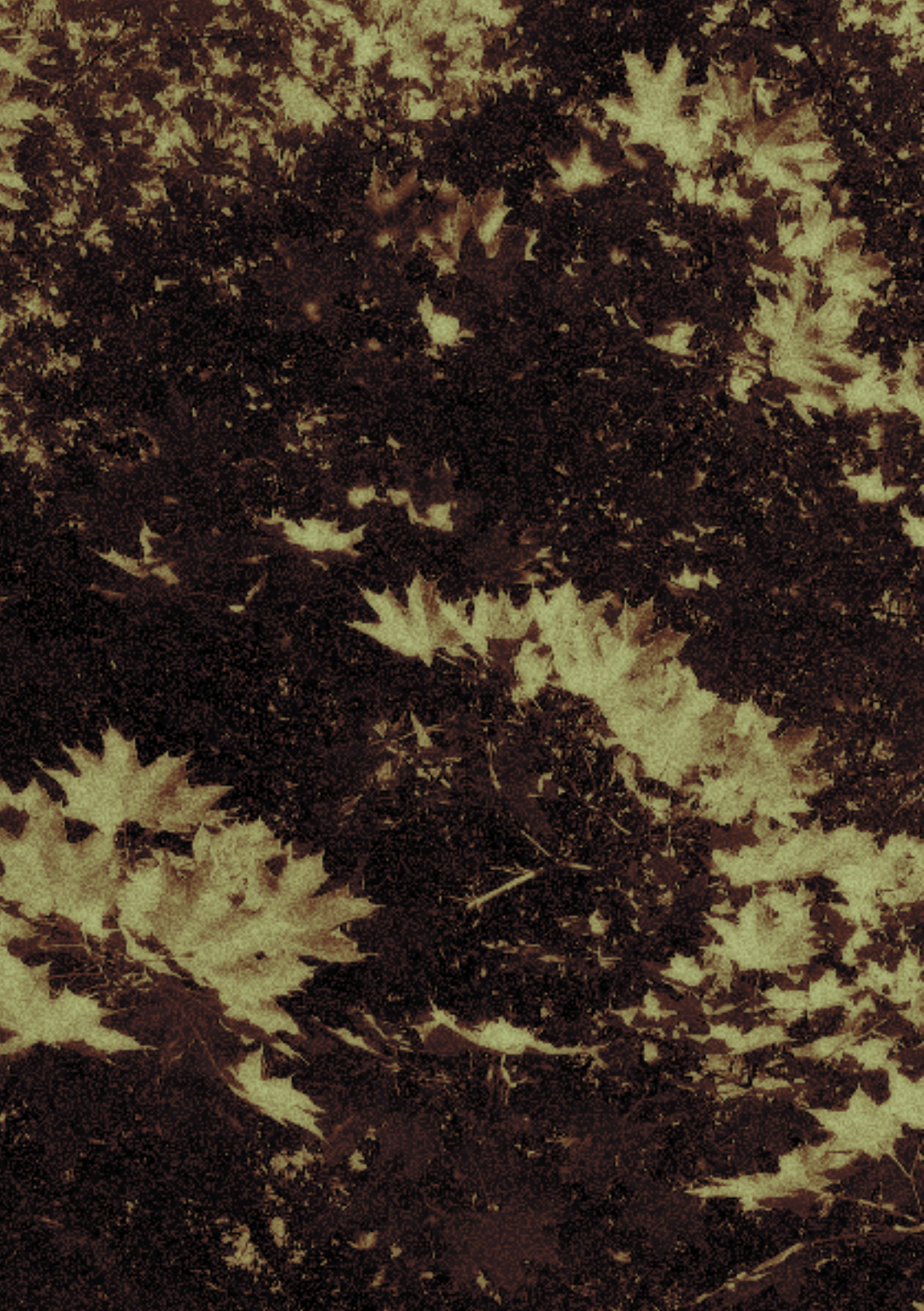
...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

...
...
...
...
...

HAA-ARVO

...
...
...
...
...

UUSI SUOMI

UUSI SUOMI

– Miksi itsერიittonen Suomi tarvitsisi maahanmuuttajia?

– Karistaakseen rasismiin ja tullakseen monikulttuuriseksi ja suvaitsevaksi yhteiskunnaksi.

Suomen lähitulevaisuuden uhat ovat kaikille tuttuja: väestö ikääntyy, työvoimapula lähestyy ja talous hiipuu. Jokainen poliitikonalku osaa ulkomuistista ladella yhteisen huolen siitä, kuinka käy talouskasvun, bruttokansantuotteen, kilpailukyvyyn tai markkinajohtajuuden.

Moni näkee vaarat, mutta liian harva Suomen tulevaisuuden vahvuustekijöitä. Vaikka uhat ovat tiedossa, niiden torjumiseen tarvittavat päätökset ja toimenpiteet antavat yhä odottaa itseään.

Huolestumisen sijaan tarvitaan huolellista tarttumista tulevaisuuden haasteisiin. Maailman mittakaavassa asiamme ovat erinomaisesti, mutta nyt on pohdittava nimenomaan vahvuustekijöitä ja etsittävä uusia valtteja.

Maahanmuutto on must

Vaikka huolta ei pidä paisutella, on iso haaste muuttaa itsერიittonen ja henkiselä ilmapiiriltään jopa rasistinen Suomi yhteisölliseksi, osallistuvaksi ja vastuulliseksi – ja kaiken lisäksi vauraaksi – Onnelaksi. Se ei onnistu ilman maahanmuuttajia.

Suomi tarvitsee siirtolaisia muuttuakseen nykyistä avoimemmaksi ja suvaitsevaisemmaksi maaksi, jossa on hyvä elää ja jonne muiden on hyvä tulla olemaan ja elämään. Maahanmuuttajat virkistävät taide- ja tiede-elämää. He avaavat uusia horisontteja ja kasvattavat suomalaisten ymmärtämystä muista kulttuureista ja globaaleista ongelmista.

Ovien avaamisessa maahanmuuttajille on kyse myös osaamiskilpailusta, sillä monikulttuurisuus ruokkii yhteiskunnan innovatiivisuutta ja kekseliäisyyttä. Kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa kyvykäs työvoima on menestyksen ehdoton edellytys, ja siksi huippuosaajista kilpaillaan entistä kovemmin yli rajojen.

Yksi valtti osaja- ja osaamiskilpailussa on elinympäristön ja kulttuurin monimuotoisuus – monimuotoisuuteen taas tarvitaan uusia ihmisiä, yritteliäisyyttä ja aktiviteetteja. Säpinää syntyy paitsi maahanmuuttajien tuomasta lisästä monikulttuurisuususkimaraan, myös siitä, että siirtolaiset tarvitsevat ja luovat uudenlaisia palveluja: on rakennettava asuntoja, hankittava huonekaluja, saatava koulutusta ja kulttuuripalveluita moneen makuun.

Tietenkin väestömuutoksen tosiasiatkin on otettava vakavasti. Selvitäkseen

huoltosuhteen holtittomasta keikahduksesta Suomen on houkuteltava lisää maahanmuuttajia. Heitä tarvitaan varjelemaan meitä eläkeläisten diktatuurilta ja hukkumiselta eläke- ja hoivamenoihin. Lyhyessä ajassa huoltosuhtemme heikkenee rajusti suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Maksajan paikka jää nykyisille pienille ikäluokille.

Kasvavien eläke- ja sosiaalimenojen rahoittaminen pienemmällä työvoimalla on todella vaikea haaste – varsinkin, jos välttämättömien poliittisten ratkaisujen tekeminen on jatkossa yhtä hankalaa kuin nykyisin. Helpommaksi nykyistä reilumman sukupolvisopimuksen väntö tuskin tulee – pikemminkin saamme lisää eläkeläispopulisteja saarnaamaan Arkadianmäelle.

Maahanmuutolla on merkitystä myös siksi, että työvoimapula on suurtyöttömyyttä todennäköisempää. Vaikkei 600 000–700 000 eläköityvältä työntekijältä jäisikään perinnöksi samaa määrää työpaikkoja, Suomi tarvitsee tyhjiön täyttämiseen paitsi kotimaisen työllisyysasteen roimaa nostamista myös maahanmuuttajia. Ilman maahanmuuttajia emme pysty säilyttämään korkeatasoista hyvinvointiyhteiskuntaa ja pitämään yllä kansainvälistä huippuluokan kilpailukykyämme.

Suomeen onkin mitä pikimmin luotava selkeä ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittava, solidaarinen ja aktiivinen maahanmuuttopolitiikka, joka houkuttelee Suomeen ulkomaalaisia. Sopiva tavoite Suomelle on, että tänne muuttaisi vuosittain ulkomaalaisia 0,5–1 prosenttia väestöstä. Tämä tarkoittaisi noin 25 000–50 000 maahanmuuttajaa vuosittain.

Uudenlaisessa maahanmuuttopolitiikassa siirrytään sääntelystä viettelyyn, 70-luvun portsaripolitiikasta suloiseksi sisäänheittäjäksi.

Kova kisa muuttajista

Jotta sukupolvien välinen konflikti voidaan välttää, Suomi tarvitsee uutta verta. Mutta mistä uutta verta ammennetaan, kun pätkätyökulttuuri ja suoritusyhteiskunta pitävät syntyvyyden pienenä?

Valtaosa Euroopasta ja läntisistä teollisuusmaista kamppailee lähivuosina samojen väestörakenteen ongelmien kanssa kuin Suomikin, joten kilpailu maahanmuuttajista on karu tosiasia.

Peruskäsitteet on kuitenkin ensin selvitettävä. Yksi Suomen vajavaisen maahanmuuttopolitiikan ongelma on ollut siirtolais- ja pakolaispolitiikan käsitteleminen jatkuvasti yhtenä kokonaisuutena. Suomeen muutetaan paitsi työn, opiskelun ja rakkauten perässä, myös pakoon sotaa, kidutusta ja vainoa.

Termeinä maahanmuuton eri lajit – siirtolaisuus ja pakolaisuus – on hyvä pitää erillään. Siirtolaisuus on yleensä vapaaehtoinen valinta, pakolaisuus tuskin koskaan. Suomen maahanmuuttopolitiikkaan tulee kuulua niin siirtolais- kuin pakolaispolitiikkakin, mutta niitä ei pidä sekoittaa keskenään.

Siirtolaispolitiikan päähuoli on ainakin lähivuosina selvä: houkuttelevuudessa Suomi on jäänyt pahasti jälkeen esimerkiksi muista Pohjoismaista. Miten Suomeen saataisiin muuttamaan mittavassa määrin eri alojen osaajia muualta? Kuinka saada alansa asiantuntijat edes piipahtamaan parin vuoden ansioluettelontäydennyspestillä suomalaisessa yrityksessä? Tylyn maineen lisäksi Suomen asemaa heikentävät vaikea kieli ja kylmä ilmasto.

Vapaa liikkuvuus Euroopan unionin laajentuessa tuonee joitakin maahanmuuttajia myös Suomeen, mutta uusien EU-kansalaisten sisäisen muuton vaikutus ei Suomea juuri hetkauta. Kun liikkuvuus ylipäätään lisääntyy, jonnekin

kertyy aina osaamista enemmän kuin toisaalle, jotkut alueet kurjistuvat väliaikaisesti, mutta toisaalta jotkin alueet saavat merkittävää tukea ulkomaille lähteneiltä kansalaisiltaan. Trendit on osattava haistaa.

On meillä valttimmekin: puhdas luonto, korkea koulutustaso, hyvät peruspalvelut ja terveydenhuolto, toimiva demokratia ja infrastruktuuri.

Myös sijainnista Euroopan perukoilla voi olla etua. Monen maahanmuuttajan silmissä Suomi on turvallinen ja vakaa yhteiskunta. Houkuttamista on pidettävä kiinni, jotta voimme ylpeänä tarjota turvallisen kasvu- ja asuinympäristön osaajien mukana tuleville perheille.

Maahanmuuton magneetteina voivat toimia myös suomalaisyritykset, joilla on hyvä imago. Suomi ei vielä ota kaikkea irti siitä, että kuulumme kiistatta tietoyhteiskuntien kärkijoukkoon. Ei riitä, että vain Nokia houkuttelee Suomeen nuoria it-osaajia. Myös monet pienemmät modernit yritykset, jotka tosin eivät toimi ja näy globaalisti, potevat työvoimapulaa. Niille ulkomaalaiset olisivat mainiota työvoimaa. Suomen tulevaisuuden kannalta on myös tärkeää, että sosiaalityö- ja terveydenhoitoala saavat asiantuntevia maahanmuuttajatyöntekijöitä.

Inhimilliseen pääomaan investoineet yritykset voisivatkin rohkeammin markkinoida toimintatapojaan, työolojaan ja -etujaan silloin, kun siihen todella on aihetta. Ainahan niin ei ole: kuka haluaa muuttaa maahan, jossa on tarjolla vain lyhyitä ja epävarmoja pätkätyösuhteita – ainakin alle nelikymppisille – eikä tietoakaan turvallisuudesta työelämässä?

Pisteitä peliin

Aktiivisen maahanmuuttopolitiikan perusristiriitoihin kuuluu se, etteivät kysyntä ja tarjonta aina kohtaa. Suomen olisi syytä arvioida maahan pyrkivien siirtolaisten – nimenomaan työvoimamaahanmuuttajien – soveltuvuutta jonkinlaisella pisteytysmallilla. Esimerkkejä siirtolaisten pisteyttämisestä löytyy muun muassa Kanadasta, Sveitsistä ja Uudesta-Seelannista.

Huolella kehitetty pistelaskujärjestelmä olisi myös siirtolaisten etu, sillä se pyrkii varmistamaan siirtolaisten nopean työllistymisen Suomessa. Pisteytysjärjestelmä ehkäisee syrjäytymistä ja liiallista riippuvuutta yhteiskunnan tukira-

kenteista. Suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta maahanmuuttajien sijoittuminen eri aloille ja monipuolisesti kaikenlaisiin tehtäviin – it-osaajiksi ja kätilöiksi, siivoojiksi ja toimitusjohtajiksi – on rikkaus.

Siirtolaisille voitaisiin antaa pisteitä muun muassa kielitaidon, iän, työkokemuksen ja koulutuksen perusteella. Lähtömaa ei vaikuttaisi pisteisiin. Sen sijaan kysyntää painotettaisiin pisteissä siten, että maahanmuuttaja saisi sitä enemmän pisteitä, mitä enemmän hänen alansa ammattitaidolle on tarvetta. Pisteytysjärjestelmän olisi oltava selkeä ja läpinäkyvä; siitä, millä perusteilla ratkaisuja tehdään, ei saa jäädä epäselvyyttä.

Siirtolaisten pisteyttämiseen liittyy nimitäin oleellisia periaatteellisia ongelmia. Eriytyisen vaarallista on ajatella maahanmuuttajia sokeasti pelkkinä tuotannon-tekijöinä, jotka tulevat pelastamaan Suomen. Asenne johtaa siihen, että Suomeen muuttavat tuskin ottavat uutta maata omakseen.

Siirtolaispolitiikassa ei ole siis kyse vain määrien ja tulijoiden koulutustason mittauksesta, vaan kyse on Suomea monella tavalla määrittävistä linjauksista.

Siirtolaispolitiikan uudistaminen on syytä aloittaa arvioimalla, miten maahanmuuttajia voidaan parhaiten tukea. Tämä edellyttää muutoksia asenteissa, politiikassa, lainsäädännössä ja hallinnossa.

Suomi tarvitsee muun muassa maahanmuuttoministerin ja -ministeriön, joiden tehtäviin kuuluisi suvaitsevaisen ja monikulttuurisen yhteiskunnan edellytyksistä huolehtiminen. Samaan aikaan ulkomaalaisvirastoa on kehitettävä uudella tavalla maahanmuuttoon orientoituneeksi lupaviranomaiseksi.

Maahanmuutto- politiikka ja globaali vastuu

Kaupan ja tavaroiden vapaan liikkuvuuden lisäksi ihmisten ja informaation vapaa liikkuvuus ovat globalisaation moottoreita. Talouden mekanismeihin verrattuna siirtolaisuus vie kuitenkin globalisaatiota eteenpäin toisin keinoin.

Vaikka vanhakantaisesta suomalaisesta ulkomaalaiskeskustelusta saakin sellaisen kuvan, siirtolaiset eivät ole vain ihmiskaupan uhreja. Useimmiten siirtolaisuus on sitä, että tavalliset ihmiset yrittävät järjestää omaa elämäänsä.

Miljoonat ihmiset ovat oppineet toimimaan yli rajojen. Heidän kauttaan on syntynyt uudenlainen kosmopoliittinen, poikkikansallinen ja poikkikulttuurinen globalisaatio.

Aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla ja työvoiman vapaalla liikkuvuudella on kuitenkin myös kääntöpuolensa: etenkin kehitysmaita koetteleva aivovuoto. Demografiaongelmissaan painivat läntiset teollisuusmaat hyötyvät kehitysmaiden kustannuksella siitä, että kehitysmaista muuttaa koulutettua ja ammattitaitoista työvoimaa.

Aivovuodon haittoja ehkäistään parhaiten parantamalla lähtömaan olosuhteita ja kansainvälistä asemaa. Kyse on kaupan esteiden purkamisesta ja kehitysyhteistyön vauhdittamisesta. Siirtolaisuudesta on kuitenkin hyötyä myös lähtömaille. Mahdolliset paluumuuttajat tuovat tuliaisena ja siirtävät kulttuurista toiseen uudenlaista osaamista ja teknologiaa.

Entäs ne pakolaiset?

Vaikka Suomen on yritettävä houkutella maahan vapaaehtoisesti, laillisesti muuttavaa työvoimaa, on Suomen kannettava aikaisempaa tanakammin vastuunsa myös pakolaisista. Pääsy turvaan on pakolaisten suojelun ydinkysymys.

Viisumipakot, Euroopan unionin ulko-
rajakontrolli ja kuljetusyhtiöiden saamat
sanktiot ovat johtamassa siihen, että pakolaisen ai-
noa reitti turvaan EU-alueelle on salakuljettajan kontissa –
vaarallisin seurauksin.

Suomen pakolaispolitiikka on ollut turhaan erittäin tiukkaa. Pakolaisten määrä on suhteutettava aikaisempaa paremmin maailman pakolaistilanteeseen. Näin Suomi kantaa selkeästi vastuunsa maailman pakolaisista. Pakolaispolitiikan lähtökohtana on yksilön avun tarve, eikä pakolaisten kohdalla siksi voida noudattaa siirtolaisten pisteytysjärjestelmää.

Kun tavoitteena on, että maahan muuttaa vuosittain ulkomaalaisia 0,5–1 prosenttia väestöstä, on tärkeää, että pakolaisilla on tässä joukossa selkeä vähimmäiskiintiönsä. Kaikista maahanmuuttajista 8–10 prosenttia tulee olla pakolaisia.

Pakolaisille on tarjottava samat hyvinvointipalvelut kuin muillekin suomalaisille ja samat erityispalvelut kuin muille maahanmuuttajille. Lisäksi pakolaiset tarvitsevat omat erityispalvelunsa. Ensitöikseen Suomen on arvioitava kriittisesti turvapaikanhakijoiden suljettujen säilönnötkeskusten tarvetta, jottei vapautta rajoiteta enempää kuin on tarpeen.

Monokulttuurista monikulttuurisuuteen

Aktiiviseen maahanmuuttajien Suomeen houkuttelemiseen kuuluu olennaisesti myös laaja ja ennakkoluuloton pohdinta siitä, mitä todella tarkoittaa se, että Suomeen muuttaa merkittävä määrä ihmisiä vieraista kulttuureista. 2000-luvun alussa voimme vielä puhua maahanmuuttopolitiikasta valtakulttuurin vinkkelistä, mutta kun maahanmuuttajien määrä kasvaa, joudumme muuttamaan itsekin.

Edessä on kasvukipuja ja loputon lista kysymyksiä: Kuinka ylipäätään saamme houkutelua ulkomaalaisia sisäsiittoiseen ja kylmään maahamme? Miten heidän sopeutumistaan voisi helpottaa, miten valtaväestön suvaitsevaisuutta kasvattaa ja rasismia ehkäistä? Kuka on sisällä, kuka ulkona, kuka muukalainen, kuka kansalainen? Kuinka kauan maahanmuuttaja on Suomessa ulkomaalainen tai maahanmuuttaja? Millaisia kulttuurinmuotoja suvaitaan, mitä tuetaan? Olisiko englannin kielen asemaa vahvistettava? Entä miten vältetään mahdollinen gettoutuminen?

Maahanmuuttopolitiikan perässähihtäjänä Suomella on mahdollisuus edes yrittää välttää muiden maiden tekemiä virheitä. Se vaatii kuitenkin määrätietoisuutta ja monen asian kyseenalaistamista. Voimme aloittaa siitä, että määrittelemme koko suomalaisuuden käsitteen uudelta pohjalta ja keskustelemme avoimesti, minkälaisiin arvoihin monikulttuurinen Suomi nojaa.

Onnistuneen maahanmuuttopolitiikan edellytyksenä on, että suomalaisten asenteet ulkomaalaisia kohtaan muuttuvat nykyistä suvaitsevaisemmiksi. Suvaitsevaisuuskasvatus on tärkeää, muuten populistiset liikkeet saattavat nostaa päätään.

Kansalaiset, medborgare

Monikulttuurisessa Suomessa kaikilla on oltava oikeus myös omaan kulttuuriinsa. Oma vahva identiteetti takaa oman arvontunnon ja näin myös sopeutumisen valtakulttuuriin. Lapset joutuvat usein hankaliin tilanteisiin, kun kotona opitut ja valtakulttuurin käyttäytymisnormit eroavat toisistaan. Siksi suvaitsevaisuuteen, yhteisöllisyyteen ja yhdessä tekemiseen on kouluissa ja päiväkodeissa löydettävä aikaisempaa enemmän resursseja. Myös maahanmuuttajalasten koulunkäynnin järjestäminen ja maahanmuuttajanuorten yleissivistävä ja ammatillinen koulutus tarvitsevat lisää voimavaroja.

Maahanmuuttajien tehokas integroiminen suomalaiseen yhteiskuntaan on kaikkien etu ja paras lääke myös rasismiin ja suvaitsemattomuuteen. Maahanmuuttajat tulisi saada heti mahdollisimman tehokkaaseen suomen tai ruotsin kielen ja kulttuurin opetukseen, jonka jälkeen heidät opastetaan koulutukseen, mikäli siihen on tarvetta. Aikuisten kotoutumisessa on tärkeintä kielen oppiminen, työmarkkinatietouden saaminen ja nopea työelämään pääseminen.

Suomen on tarjottava siirtolaisille ja pakolaisille vankka tuki- ja tietopaketti maahanmuuton helpottamiseksi. *Tervetuloa Suomeen* -ohjelmaan kuuluisi samankaltaisia palveluita kuin nykyisiinkin kotouttamissuunnitelmiin, mutta palvelut olisivat tarjolla kaikille maahanmuuttajille, ei vain työttömille työnhakijoille.

Osa materiaalista voi olla kirjallisen *Finland kit* -kottouttamispaketin muodossa. Lisäksi tarvitaan kokonaisvaltainen ohjelma, joka keskittyy muun muassa kansalaistaitoihin ja yhteiskunnan tuntemiseen. Ideaalitalanteessa viranomaisilla olisi tarjota kaikille maahanmuuttajille oma vapaaehtoisohjajalta toimiva kummi tai kummiperhe tukemaan suomalaiseen arkeen tutustumisessa.

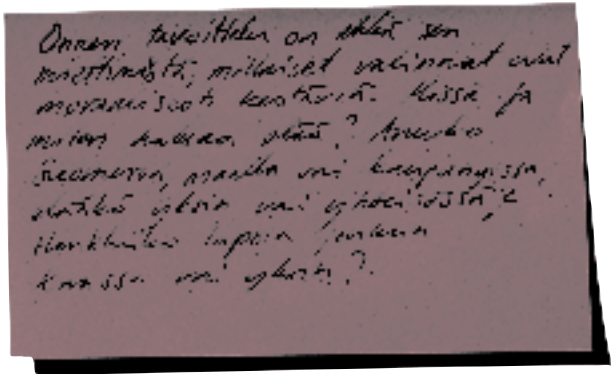
Kansalaisuuden saaminen on olennainen kysymys maahanmuuttajien integroitumisessa. Kansalaisuudesta on tehtävä hakijalle maksuton, ripeä ja mahdollisimman yksinkertainen prosessi. Myös kaksoiskansalaisuuden hakeminen on tehtävä maksuttomaksi, ja sitä on voitava hakea internetissä.

Aktiiviseen maahanmuuttopolitiikkaan kuuluu myös Suomen tehokas markkinointi. Suomen ei pidä aliarvioida pieniäkään kikkoja, joilla pystymme viettelemään maahanmuuttajia. Markkinointia voitaisiin kohdistaa esimerkiksi suomalaissiirtolaisten jälkeläisille. He ovat todennäköisesti jo valmiiksi kiinnostuneita Suomesta ja heillä on maahanmuuttoon suopea asenne. Toisen ja kolmannen polven suomalaissiirtolaisille onkin syytä tarjota täsmätietoa Suomeen muutosta, suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä.

Maahanmuuton markkinoinnin ja informoinnin edistämisestä osa voisi tapahtua finland.fi-internet-sivuston kautta. Sivustolta löytyisi selkeästi ja yksinkertaisesti kaikkea mahdollista tietoa Suomesta – niin potentiaaliselle maahanmuuttajalle, turistille kuin pakolaiselle. Ruudun yläkulmassa killuisi linkki »How to immigrate to Finland«.

Olen suomalainen

Suomen kansalaisuuden saamisesta pitää kehittää hauska kansanjuhla. Kansalaisuuden saamista juhlittaisiin seremoniassa painamalla väinämöislakki uuden suomalaisen päähän. Kansalaisuusseremonia voisi tehdä hyvää myös syntyperäisille suomalaisille. Kysehän on siitä, että myös suomalaisen identiteetin on muututtava monikulttuurisuuden kasvaessa. Suomalainen identiteetti ja yhteisöllisyys eivät voi enää perustua vain sisuun ja saunaan, saati siihen mantraan, että on lottovoitto syntyä Suomeen.

Suomalaisuus on perinteisesti ollut
suomen mieltä. Sitä väenistä,
luontoa ja väen iäkkyys
- siitä kytkeytyy suu.
Pöytäkirja onkin liittyy itämaiden
suuteen ja väen iäkkyys.

MEidän suomen iäkkyys on väen iäkkyys
että väen iäkkyys on väen iäkkyys
TÄMÄN SUOMEN IÄKKYYS
KÄYTTÖN NIIN.

TÖPINÄKSI:

- Maahanmuuttopolitiikassa erotetaan selvästi siirtolaisuus- ja pakolaispolitiikka.
- Suomen tavoitteena on houkutella vuosittain 25 000–50 000 maahanmuuttajaa eli 0,5–1 prosenttia väestöstä.
- Siirtolaisten soveltuvuutta arvioidaan ja Suomeen sopeutumista helpotetaan ottamalla käyttöön selkeä ja läpinäkyvä pisteytysjärjestelmä.
- Suomeen perustetaan maahanmuuttoministeriö.
- Uusi maahanmuuttoministeriö laatii Suomelle siirtolaisia viettelevän markkinointistrategian, johon kuuluu esimerkiksi finland.fi-internetsivusto. Maahanmuuttoa markkinoidaan erityisesti suomalaissiirtolaisten jälkeläisille.
- Maahanmuuttajien kotouttamisessa painotetaan koulunkäynnin järjestämistä, työelämään sijoittumista ja yhteiskuntataitojen oppimista.
- Jokaiselle maahanmuuttajaperheelle hankitaan heidän niin halutessaan suomalainen kummiperhe.
- Kansalaisuuden hakeminen on saatava maksuttomaksi.
- Kansalaisuuden saamisesta tehdään juhlava seremonia.

2015

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

Suomen on edessä
vaikuttamaan
Politiikka - EU - YK
+ ja "Terveiden liikkeiden"
- verkkojen ja liikkeiden
- turvallisuus + verkot
- informaatio ja tiede

...
...
...

...
...
...

AVOIN JA VAS-
TUULLINEN RESKOT-
TELU KAIKILLA
YHTEISKUNNAN
SEKTOREILLA

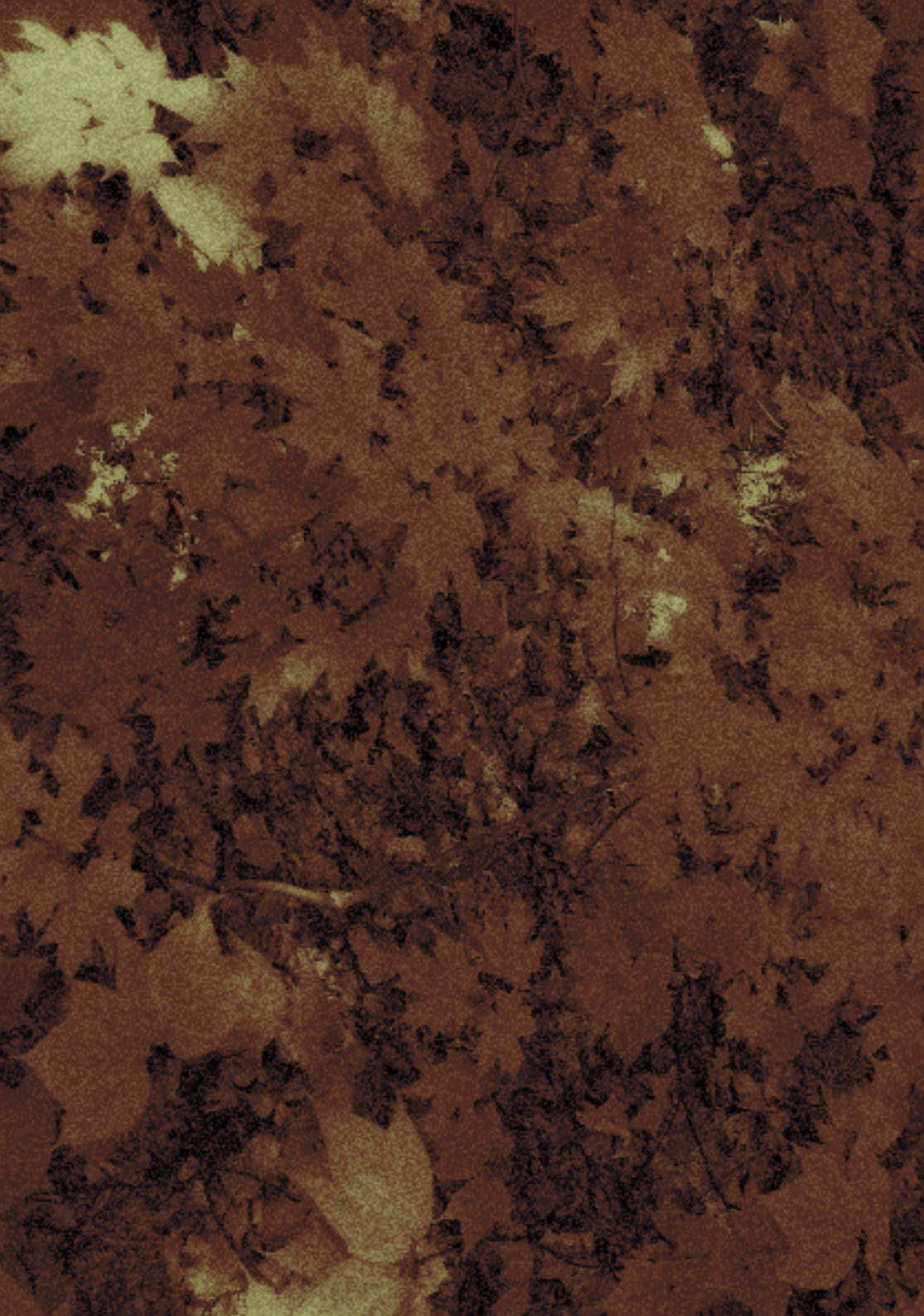
...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

**TYÖN TULE-
VAISUUS
JA ELÄMÄN
EETOS**

TYÖN TILIEVALSIITIS JA

Työkulttuurin murros on muuttamassa työn luonteen pysyvämmin kuin satunnaiset suhdannevaihtelut. Miten työkyvyllään kerskuva kansa sopeutuu maailmaan, jossa työn luonne ja merkitys on määriteltävä kokonaan uudelleen?

Tässä luvussa työn, talouden, tuottavuuden, koulutuksen ja yrittäjyyden tulevaisuutta on lähestytty työn murroksen näkökulmasta. Samalla pohditaan, millaisia jännitteitä syntyy siitä perusristiriidasta, että vaikka kasvava osa tuotannosta noudattaa jo uutta logiikkaa, rakenteet, kulttuuri ja toimintaperiaatteet on vielä viritetty vanhan, teollisen vaiheen mukaan.

Suomalaista suhdetta työhön kuvaavat huoneentaulut, joissa ahkeruus on ilomme ja työ tekijäänsä kiittää. Edes 1990-luvun massatyöttömyys ei horjuttanut työn arvostusta, vaikka yhä useamman oli määriteltävä identiteettinsä ja asemansa muun kuin työn kautta. Mutta miten raatajakansa sopeutuu työkulttuurin murrokseen?

Ihmisten suhtautuminen työhön vaihtelee jo suuresti. Joillekin työ on *Pekka Himasen* esittelemän hakkerietikan mukaista intohimoa, jossa työllä ja vapaa-ajalla ei ole juuri eroa; toisille työ on entiseen tapaan osittaista pakkoa, osittaista onnistumisen elämysten kokemista; kolmansille se on tapa rahoittaa työtä tärkeämpiä harrastuksia; neljäsille yksi elämäntyyliä valinta pukeutumisen, asuinpaikan ja kännykänkuoren rinnalla.

Perti Peruspuurtajan kannalta työn murros näkyy epätyyppillisen työn lisääntymisenä. Tarjolla on pätkeä, etää, osapäiväistä, osaaikaista, itsetyöllistävää tai vaikka monen työn mallia – toisin sanoen kasvavaa epävarmuutta. Murros tarkoittaa myös sitä, että yhä harvemman elämässä toteutuu perinteinen kolmiportainen elämänurakavio, jossa lapsuus ja nuoruus ovat opis-

mat ratkaistiin purkamalla asiat pieniin osiin, analysoimalla ongelma ja optimoimalla osien toiminta uudelleen. Suurella voimalla ja maksimaalisella tehokkuudella saatiin aikaan tuottavuus.

Nyt olemme siirtymässä massatuotannosta seuraavaan vaiheeseen. Massatuotannon edut hyödynnetään mahdollisimman pitkälle, mutta samaan aikaan osa voimasta korvataan tiedolla. Jos alussa oli käsityö ja välissä massatuotanto, nyt tuotanto perustuu yhä enemmän tietoon ja siitä luotuihin synteeseihin. Sekä tuotteet että niiden tekotavat ovat muuttuneet huomattavan monitahoisiksi.

Monitahoisuus liittyy paitsi materiaaleihin myös tuotannossa tarvittavaan tietoon. Kansallisten rajojen yli ulottuvissa poikkitieteellisissä ja -taidollisissa verkostoissa toimivat yksilöt tekevät jatkuvalla syötöllä pieniä, itsenäisiä ratkaisuja, jotka kukin pienellä tavalla vaikuttavat kokonaisuuteen ja lopputulokseen.

Maaailmanmarkkinoilla toimivat yritykset ovat jo pitkään painineet näiden muutosten kanssa. Nyt myös yhteiskunnan on kohdattava monitahoisuuden, lyhyiden syklien ja nopeiden muutosten maailma. Sopeutuminen vaatii irtautumista perinteisestä suunnittelun ja ohjaavan hallinnon ajattelumallista.

Jatkossa tieto ja osaaminen määräävät varsinkin edistyneissä maissa elämän perusedellytyksiä enemmän kuin fyysinen materia. Elämänlaatumme, elämäntapamme sekä mahdollisuutemme yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kehitykseen ovat yhä riippuvaisempia tiedosta ja osaamisesta. Oppimisesta ja osaamisesta tulee myös yhä tärkeämpiä kilpailutekijöitä.

Luovuus ja innovatiivisuus eivät edellytä vain oppimisaltista ympäristöä ja organisaatiota, vaan myös turvallisuutta. Innovatiivisuus työyhteisössä syntyy usein verkostoitumisen kautta, ei yksin kyvykkään yksilön aikaansaamana.

Oppimaan oppiminen

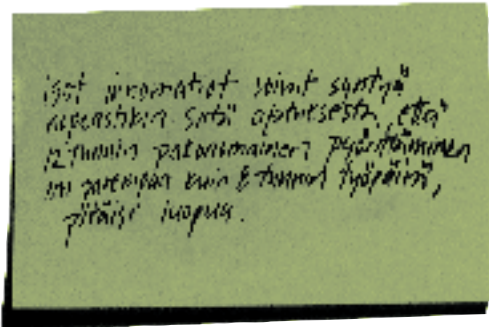
Oppimisen merkityksen kasvu on olennainen osa edellä kuvattua työn murrosta. Oppimisen on oltava niin luonnollista, ettei sitä välttämättä edes tiedosta. Tulevaisuuden tekijät -kurssilaiset eivät laatineet erillistä koulutuspoliittista ohjelmaa, sillä he pitivät elinikäistä oppimista kaiken toiminnan lähtökohtana.

Peruskoulun ja muiden koulutusinstituutioiden tehtävänä on opettaa oppimisen henki ja merkitys. Tärkeintä on oppia oppimaan - metodit, tekemisen taidot, sosiaalisen toiminnan perusteet, intohimoinen suhde maailmaan ja usko siihen, että omat voimat kantavat.

Koulutuksen pitää olla laaja-alaista ja opettaa kyseenalaistamaan vallitsevat totuudet. Tämä antaa paremmat eväät myös tutkimukselle, kehittämiselle ja aktiiviselle yhteiskunnalliselle keskustelulle.

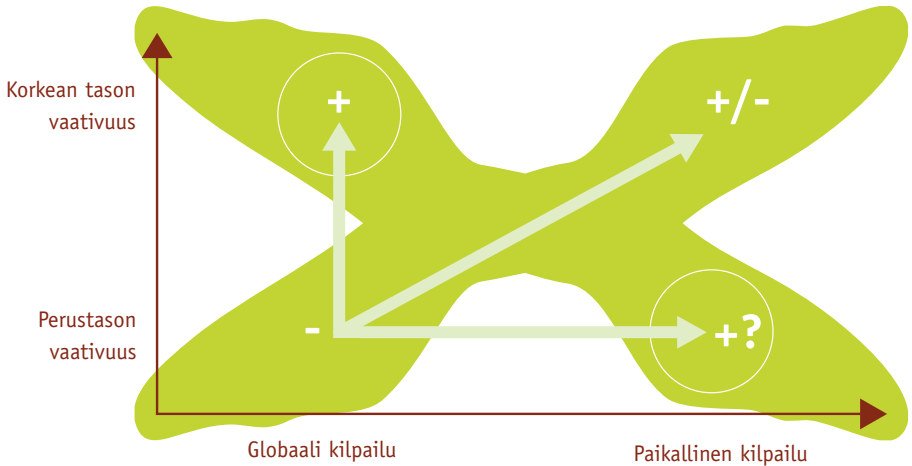
Oppiminen ei ole vain työvoiman uusintamista eivätkä itsensä kehittäminen ja sivistäminen tarkoita vain ammattitaidon ylläpitoa. Katkonaisessa työelämässä oppiminen antaa mahdollisuuden mielekkääseen tekemiseen silloinkin, kun palkkatyö ei ole elämän keskeinen sisältö. Kyse on siitä, että kaikilla kansalaisilla on mahdollisuus sivistyksen hankintaan, joka ennen oli vain joutilaan yläluokan saavutettavissa. Kyky oppia, muuttua ja kyseenalaistaa antaa myös valmiudet hakea ja hallita erilaisia töitä.

Oppimisyhteiskunnassa kehittyminen lomittuu koko työelämään. Työssä oppiminen ja työn prosessointi eivät lopu työpäivän päättyessä, kuten ruumiillisessa työssä. Siksi työntekijällä pitää olla aikaa ja tilaa ajatella ja sulatella tietoaan. Elinikäinen oppiminen on prosessi, joka ei tapahdu vain kursseilla istumalla.

Elinkeinorakenteen nelikenttä

Hollantilaistutkija *A.C. Hemerijkin* nelikenttäkaavio havainnollistaa, miten elinkeinorakenne muuttuu lähitulevaisuudessa. Vaaka-akseli kuvaa elinkeinon alttiutta globaalille kilpailulle ja pystyakseli työn vaativuustasoa.

Vasemmassa alakulmassa ovat kansainväliselle kilpailulle alttiiden alojen perustuotannon tehtävät. Työt vähenevät tältä sektorilta sitä mukaa kun tuotanto tehostuu ja automaatio lisääntyy. Työt liikkuvat aina sinne, missä duunarit ovat halvimpia; yhä suurempi osa kokoonpanolinjoista on jo siirtynyt halvempiin maihin. Halvemman työvoiman maihin siirtyneiden tuotannonalojen tilalle voi syntyä innovaatioiden ja uusien elinkeinojen avulla uusia työpaikkoja. Tältä sektorilta työpaikkansa menettäville on löydettävä töitä muualta.

Kuvassa rengastetut alueet ovat avainasemassa kasvun kannalta. Vasemmassa yläkulmassa ovat kilpailulle alttiit toimialat, joissa vaaditaan erityisosaamista. Tähän sijoittuvat korkean osaamisen teollisuus sekä kansainvälisille markkinoille tarjottavat palvelut. Näillä kilpailun eturintamassa liikkuvilla pioneerialoilla on globaalit markkinat, kannattava kustannusrakenne, kasvava kysyntä ja työvoiman tarve. Tämä neljännes kantaa kansantalouteen suuren osan tuloista.

Oikea yläkulma viittaa korkean osaamisen kotimaisiin palveluihin, jotka eivät ole samalla tavalla alttiina globaalille kilpailulle kuin vasemman yläneljänneksen

elinkeinot. Tähän neljännekseen sijoittuvat esimerkiksi opettajat, lääkärit ja hallinto.

Oikeassa alakulmassa ovat kotimarkkinoille suunnatut perusvaatimustason palvelut. Tällä sektorilla on kasvun mahdollisuuksia. Jos kasvupotentiaali osataan hyödyntää, töitä saattaa löytyä vasemman alakulman työnsä menettäville. Sektoriin sijoittuvat esimerkiksi huolto- ja hoiva-alan työt.

Yrittänyttä ei laiteta

Työkulttuurin muuttuessa työnantajat ovat yhtä alttiimpia suhdannevaihteluille, ja riskinhalinta siirtyy enemmän yksilön omiin käsiin. Yksi vastaus epävarmuuteen on yrittäjyys. Jatkossa se voisi tarjota työntekijälle suurempaa turvallisuutta kuin epävakaa työpaikka. Yrittäjyys antaa myös mahdollisuuden omaehtoiseen työhön.

Uusille yrityksille on jatkossa suuri tarve ainakin palvelualalla, joka on toistaiseksi toiminut pitkälti julkisen sektorin varassa. Palvelualan yritykset luovat myös lisää työpaikkoja. Palveluihin panostaminen tukee myös ekologista kulutusmallia, jossa ihmiset kuluttavat enemmän elämyksiä kuin materiaa.

Myös elinkeinon nelikentässä oikean yläkulman palvelusektori on se, minne uusia työpaikkoja voi siirtyä ja syn-

tyä. Suomeen tarvitaan lisää tervettä, kannattavaa ja vapaaehtoista yrittäjyyttä. Suomalaisen suhde yrittäjyyteen on paradoksaalinen: yrittäjyyteen suhtaudutaan positiivisesti, mutta silti harva ryhtyy yrittäjäksi. Kummalliseen ilmiöön voitaisiin vaikuttaa yrittäjyyskasvatuksella ja kehittämällä yrittäjämäistä toimintaa.

Näkemyistä yrittäjyydestä pitäisi myös monipuolistaa. Osa-aikaisen yrittäjyyden voisi esimerkiksi yhdistää osa-aikatoihin toisen palkollisena. Pelko työttömyys- tai muiden korvausten menettämisestä ei saisi estää pienimuotoisen yritysmuodon aloittamista.

Maksuttomalla tai edullisella koulutuksella voidaan opastaa yrittämiseen liittyvien riskien hallintaan. Myös itse riskejä ja epäonnistumisen pelkoa pitää pyrkiä vähentämään. Esimerkiksi yliopistojen yhteydessä toimivaa yrittäjyyskoulutusta tulisi tehostaa.

Suomessa konkurssi koetaan suureksi häpeäksi ja synniksi, vaikka yleensä kyse on lähinnä yrityksen liikeidean epäonnistumisesta. Yrityksen konkurssi ei saisi tarkoittaa

elinikäistä henkilökohtaista velkavankuutta, jossa alta menevät talot, autot ja maat. Yrityksen konkurssin rinnalle pitäisi luoda mahdollisuus tehdä myös »henkilökohtainen konkurssi», jotta yrityksen kaatumisesta ei seuraisi esimerkiksi oman kodin menettämistä.

Omaa joutaa löytämisen
työtöy onin työkun
alussa kiitö paljon oman
joutopain löytymisen
on se tärkeä kukaan
vähä.

Hainan seurattua joutain työtö-
misiä, mutta myös perheen suhte-
kkaan, ova lujia eikä joutopain.
Pitäisi joutain luopua tai löy-
tytö kukaan seurattua?

Elämän uusi eetos

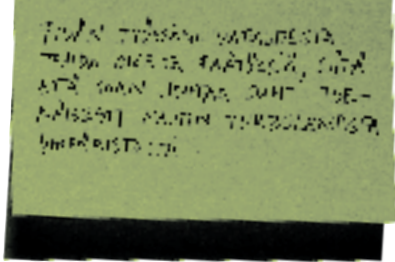
Ennustukset teknologian kehityksen aiheuttamasta työn loppumisesta ovat osoittautuneet vääräksi – ainakin osittain. Tietoyhteiskunta lisää työn määrää, mutta kasvanut taakka ei jakaudu tasaisesti. Raadannan sijasta on pystyttävä tunnustamaan muita universaaleja motiiveja työhön, oppimiseen ja kehittymiseen kuin oman taloudellisen turvallisuuden rakentaminen ja sosiaalinen status. Kyse on siitä, minkä varaan syntyy työn ja elämän uusi eetos. Työn ja työkuultuurin murros vaikuttaa valtavaan määrään asioita: kasvatukseen, koulutukseen, perhe-elämään, vapaa-aikaan ja tietenkin toimeentuloon.

Suomen kilpailukyvyyn kannalta on olennaista, miten hyvin sopeudumme työn murroksen vaatimuksiin. Luovuus ja innovatiivisuus tarvitsevat toteutuakseen oppimista tukevan työympäristön.

Suurin – ja yllättävin – muutos saattaa olla se, että työ on jatkossa entistä vähemmän ihmisten keskeinen elämänsisältö. Mikä voi aiheuttaa näin dramaattisen muutoksen? Todennäköisin selitys liittyy siihen, että elinikäisiä työpaikkoja tai edes ammatteja on entistä vähemmän. Epävarmassa maailmassa työpaikkaan ei voi enää kiinnittyä.

Joustavuus tarkoittaa työntekijän kannalta sitä, että orjallisesti noudatetusta kahdeksasta viiteen -rytmistä luovutaan. Ihmisille tulisi olla mahdollisuus järjestää aikataulujaan elämän- ja työtilanteensa mukaan, ei pakottaa heitä yhteen ja samaan rytmiin. Yhtä olennaista on työntekijöiden hyvinvoinnin ja työoikeuksien kunnioittaminen. Vaikka esteiden purkaminen tähtäisikin työn tuottavuuden kasvuun, on muistettava, että kaikenlaista työtä tarvitaan.

Suomen kehittyminen todelliseksi osaamisyhteiskunnaksi vaatii rakenteiden muuttamista ja joustavamman työfilosofian tai etiikan laajaa tunnustamista. Työhön ja talouteen liittyvästä lainsäädännöstä tulee helposti hidaste, jos sitä ei viritetä vastaamaan nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Esimerkiksi työaikalainsäädännön velvoite seurata työaikaa aiheuttaa monilla

aloilla ristiriitoja ja rajoittaa luovuutta ja tuottavuutta.

Työelämän jäykkyydet notkistuvat vähitellen. Osaavimpien työntekijöiden valta kasvaa entisestään. Taitava työntekijä voi entistä paremmin valita omien arvojen mukaisen työnantajan. Valintaan voivat vaikuttaa yhtä hyvin työaika, työpaikan sijainti, yrityksen yhteiskuntavastuu tai firman trendikkyys. Työkulttuuri asettaa myös johtamiselle uudet vaatimukset. Osaavimmista työntekijöistä kilpaillaan globaaleilla työmarkkinoilla kaikissa nelikentän ruuduissa.

Tehtaalta studioon

Maailmalla vallitsee käsitys, jonka mukaan Suomi on futuristinen teknolandia. Olemmeko edelläkävijöitä myös työkuulttuurin murroksessa? On totta, että Suomi on ollut nopea liikkeissään. Kun Suomessa 1970-luvulla havahduttiin siihen, ettei menestystä kannattanut enää rakentaa pelkästään halvan ja tehokkaan metalli- ja metsäteollisuuden massatuotannon varaan, tie tehtaalta teknostudioille kulki niin sutjakasti, että vuosituhatien lopulla maailman mediat saapuivat sankoin joukoin ihmettelemään Nokia-Suomen innovaatiokykyä.

Osaamiseen, koulutukseen ja korkean lisäarvon tuotantoon panostanut Oy Suomi Ab porskuttaa edelleen kilpailukykymittausten kärkipäässä. Nopean muuntautumiskyvyn lisäksi menestys perustuu Suomen koulutusjärjestelmään, jonka ansiosta koko kansan lahjakkuuspotentiaali on saatu käyttöön. Kilpailumenestyksellä on ollut myös hintansa, sillä irtisanomisesta on Suomessa tehty Euroopan helpointa. Kilpailukyky ei saa olla mikään itseisarvo, jolle kaikki muu on alisteista.

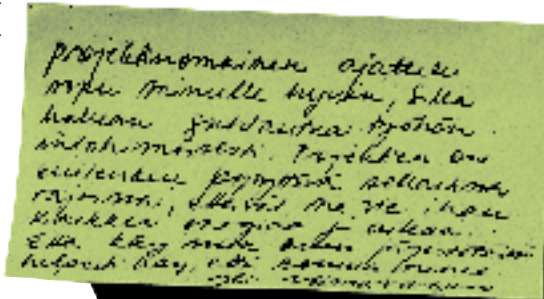
Koulutusyhteiskunnan kehitys toisen maailmansodan jälkeen ja siirtyminen manuaalisesta työstä massatuotantoon tarkoitti Suomessakin sitä, että käsitys »oikeasta työstä» elämän mittana alkoi murtua ja samalla käsitys hyödyllisestä työstä peruuttamattomasti muuttua. Samassa vauhdissa muuttui myös työvoimarakenne. Entistä suurempi osa töistä alkoi vaatia monipuolista koulutusta. Tuoreimmassa kehitysvaiheessa puhutaan jo »luovasta luokasta», jonka väitetään tuottavan huomattavan osan tuloksesta.

Koulutus on antanut ihmisille myös entistä enemmän valmiuksia pohtia omaa elämäänsä ja etsiä sisältöjä muualtakin kuin työstä ja toimeentulosta. Meillä on

suurempi vapaus, mutta myös vastuu oman ihmisyytemme kehittämisestä.

Elämäntyyliä ja sisältöä etsitään myös kuluttamisen kautta. Kuluttamisen yhteys arvoihin näkyy siinä, että yhä useammat pyrkivät eettisesti kestäväan kuluttamiseen tai vähentämään omaa kulutustaan. Moni on myös valmis tekemään taloudellisia uhrauksia elämänlaatunsa parantamiseksi esimerkiksi vähentämällä työntekoaan.

Taide pitkä, elämä lyhyt

Ars longa, vita brevis. Latinankielistä slogania taiteen ja kulttuurin merkityksestä toistellaan kyllä juhlapuheissa, mutta käytännössä kulttuurille jää rahanjaossa aina luu käteen. Vaikka talouden terminologian tunkeminen joka alueelle ei saa olla itsetarkoituksellista, voidaan kulttuurin ja taiteen asemaa puolustaa myös rahan retoriikalla. Olisimmeko kypsiä siihen, ettei tuotteistamista pidetä syntinä? Taiteilijathan ovat itse asiassa yrittäjiä.

Taiteen ja kulttuurin itsestään selviin tehtäviin kuuluu yhteiskunnallisen arvokeskustelun herättäminen. Mitä laajempi henkinen sivistystaso ja poikkitieteellinen ja -taiteellinen ymmärrys kansakunnassa vallitsee, sitä paremmat edellytykset maassa on innovaatioille ja kansalliselle menestykselle. Menestyäkseen Suomi tarvitsee myös populaarikulttuuria, ja menestyäkseen populaarikulttuuri tarvitsee oman osansa julkisesta tuesta.

Vahva kulttuuriympäristö kasvattaa ja kehittää luovuutta. Vahvat kulttuuri-palvelut ja kulttuurimyönteinen ilmapiiri ovat suoraan yhteydessä ihmisten viihtymiseen ja menestymiseen. Taide ja kulttuuri eivät ole vain kulttuurilaitoksia ja apurahoja, vaan taide parantaa myös elämänlaatua ja viihtyvyyttä, lisää yhteisöllisyyttä ja mahdollistaa itseilmaisua.

Sivistyksellisen tasa-arvon perusta on julkinen ja maksuton kirjastolaitos. Kirjaston ensisijainen tehtävä on tarjota laajasti tieto- ja kaunokirjallisuutta. Riittävien hankintamäärärahojen lisäksi on luontevaa sijoittaa kirjastoihin muita tiedonhankintapalveluja. Kirjastoissa koko kansa pääsee käyttämään internetiä. Tähän tarvitaan kuitenkin myös opetusresursseja aina lasten kirjastokissasta eläkeläisten seniorisurffaukseen.

Valikoivaa hyperkilpailua

Suomi on niin pieni maa, että on itsensä pettämistä kuvitella, että se voi olla hyvä kaikessa, tai edes kovinkaan monessa asiassa. Suomen on valittava alat, joissa se aikoo jatkossakin olla kilpailukykyinen kenen tahansa kanssa.

Suomen on myös valittava kilpailukeinonsa. Valttejamme ovat esimerkiksi tuotteiden korkea jalostusaste ja koulutuksen taso. Meidän ei pidä lähteä kilpailemaan esimerkiksi työn hinnalla, sillä alemman lisäarvon tuotannolliset työpaikat vähenevät joka tapauksessa. Kansainvälinen verokilpailu on pidettävä mielessä, mutta kilpajuoksuun verotuksessa ei voida ryhtyä.

Suomelle sopiva tavoite on myös kansainvälisten yritysten tutkimus- ja tuotekehitystoimintojen houkuttelu. Houkuttelevuus rakennetaan toimivalla infrastruktuurilla, turvallisuudella ja vakailta ennakoitavilla yritysaloilla sekä panostamalla kyseisten alojen koulutukseen ja tutkimukseen. Sopivia aloja ovat Suomen nykyiset keskeiset osaamisalueet eli informaatioteknologia, metsäsektori ja ympäristöteknologia. Suomen kilpailuvaltteja voisivat olla myös hyvin tuoteistetut hoiva-, hoito- ja opetuspalvelut.

Keskittyminen tarkoittaa myös sitä, että valitaan alueita, joiden kanssa suoritettavalle teolliselle yhteistyölle luodaan kansalliset strategiat. Mahdollisia kumppaneita ovat esimerkiksi Kiina, Venäjä ja Latinalainen Amerikka. Kumppaneiden valinnassa pitää huomioida myös kehittyvän maailman edut ja ulottaa yhteistyö osaksi kehitysapua.

Suomen kilpailukyvyyn säilyttäminen riippuu myös työllisyysasteesta, jonka tavoitteeksi on asetettu 75 prosenttia. Ainoina ratkaisuinä on nähty nuorten aiempi tulo työmarkkinoille ja rakennetyöttömyyden purku. Joustavuusajattelun tulisi koskea kaikkia ikäryhmiä. Koska eliniänodote on noussut huomattavasti, myös eläkeiän nostoa 70 vuoteen voitaisiin harkita muilla kuin ruumiillisen työn aloilla.

Myös työn, koulutuksen, sapattien ja lastenhoidon joustavampi vuorottelu varhaisempina työvuosina lisää resursseja ja halua jatkaa työntekoa pidempään. Resurssien rinnalla on panostettava työntekijöiden jaksamiseen ja hyvinvointiin.

YHÄENMÄÄN ON
ENEMMÄN
11 TUNNIN TYÖPÄIVÄN
PÄÄNÄÄN.

ENEMMÄN YHÄENMÄÄN
ON ENEMMÄN ON
YHÄENMÄÄN, MUTTA
PÄÄNÄÄN
PÄÄNÄÄN

TÖPINÄKSI:

- Kaikki työlainsäädännön ja työhallinnon kehittäminen on tehtävä aktiivisesti ja ennakkoluulottomasti työn uuden käsitteistön lähtökohdista.
- Kun ihmisen käsitys työstä ja oppimisesta muuttuu, täytyy opettajankoulutuksen ja perusopetuksen vastata haasteeseen. Tärkeintä on opettaa oppimaan ja tulkitsemaan yhteiskuntaa sekä vaikuttamaan siihen. Kyseenalaistamisen ja sosiaalisen toiminnan perusteet ovat välineitä elämänhallintaan.
- Lasten hankkiminen kasvattaa osaamista, ja siksi vanhempain- ja hoitovapaiden tulee kartuttaa eläkettä.
- Osa-aikaista harrasteyrittäjyyttä on edistettävä.
- Palvelualojen arvonnisäveroä pitää laskea radikaalisti.
- Nostetaan eläkeikä 70 vuoteen ja etsitään keinoja työssä jaksamiseen.

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

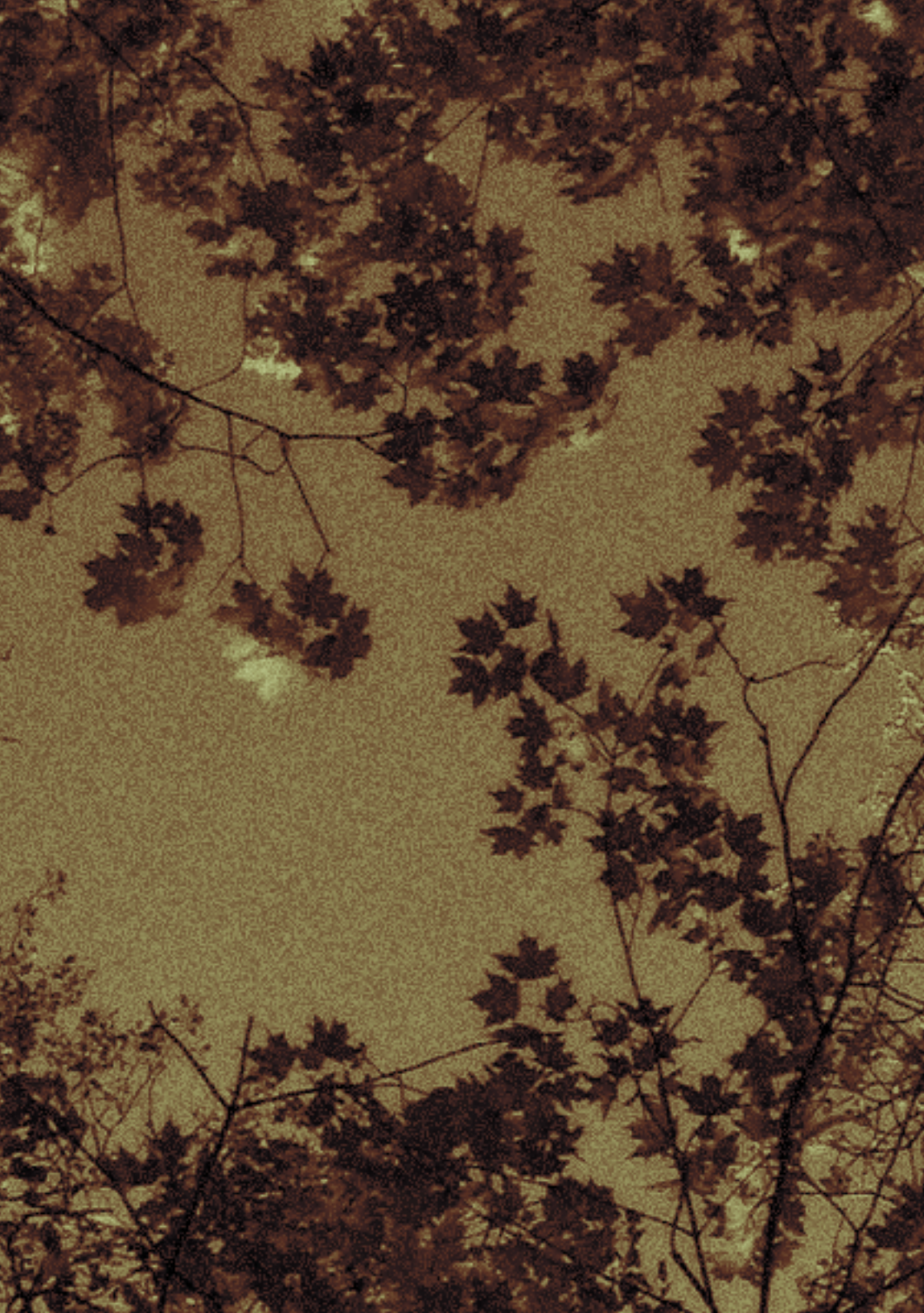
INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

INTERNET
RESEARCH

ETUUK- SIEN

UUS -JAKO

ETIIKSIEN TIISI JA KO

Pappamopo on karannut käsistä ja hyvinvointivaltio on kriisissä. Ennen niin hyvänä pidetyn turvaverkon rippeet maksavat liikaa, eivätkä silti auta tarpeeksi.

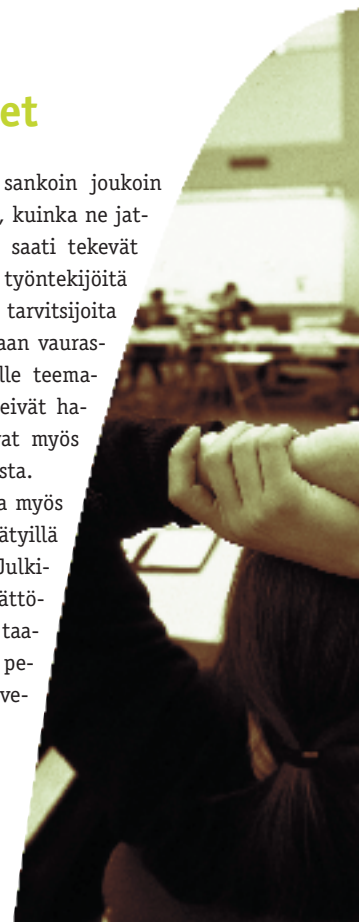
Hyvinvointivaltiota liian itsestään selvinä pitävät suomalaiset kaipaavat ravisteluja: jotta peruspalvelut pystytään rahoittamaan ja laatuvaatimuksiin vastaamaan, on jostain oltava valmiita myös luopumaan. Sosiaaliturva- ja palveluverkosto sekä rahoitusmalli on päivitettävä vastaamaan työkuluttuurin muutosten ihmisille tuomia uusia haasteita ja ehkäisemään tehokkaasti syrjäytymistä.

Tässä luvussa pohditaan erilaisia keinoja hyvinvoinnin järjestämiseksi. Oman osansa saavat ansiosidonnaisuuden uudet suunnat, perustulon monet muodot ja tarveharkintaisuuden eri asteet. Ideaalitulanteessa tulevaisuuden Suomi on niin vauras, ettei sosiaaliturvajärjestelmää tai eläkkeitä tarvitse karsia, mutta mikäli tilanne on todella tukala, pienet ikäluokat ovat valmiita tinkimään omista hyvinvointietuuksistaan kaikkein huono-osaisimpien eduksi. Samaa solidaarisuutta he odottavat myös suurilta ikäluokilta, joille ansiosidonnaisuuksien purkaminen saattaa olla todella kova paikka.

Hyvinvointivaltion haasteet

Valtion ja kuntien työntekijöitä siirtyy lähivuosina sankoin joukoin eläkkeelle. Kuntien on pian tehtävä suunnitelmat siitä, kuinka ne jatkossa ylipäättään tuottavat ja rahoittavat palvelunsa, saati tekevät sen mahdollisimman tehokkaasti ja laadukkaasti, kun työntekijöitä ja veronmaksajia on vähemmän, mutta hoivapalvelujen tarvisijoita enemmän. Syrjäytyminen lisääntyy, mutta samaan aikaan vaurastuva keskiluokka kaipaa uudenlaisia palveluita: lapsille teemapäiväkoteja, vanhuksille elämyspalvelutaloja – kaikki eivät halua eivätkä tarvitse samanlaisia palveluita. Monet ovat myös itse valmiita maksamaan palveluiden monimuotoisuudesta.

Nykyisenkaltainen hyvinvointivaltio kaipaa muutosta myös siksi, ettei palvelujen laatu ole enää tyydyttävä; höylätyillä budjeteilla on tingitty niin määrästä kuin laadusta. Julkisesti maksettujen ja tuotettujen palveluiden riittämättömyydestä valitetaan koko ajan kovaäänisemmin, eikä taaustusti turhaan. Terveyspalvelut eivät vastaa kysyntää, peruskoulutuksessa on ongelmia. Sosiaali- ja terveyspalve-

luissa asiakaslähtöisyys on liian kaukana.

Yhteiskunnallinen muutos vaatii uskallusta siirtyä raskarakenteisesta hyvinvointivaltiosta kohti joustavaa hyvinvointiyhteiskuntaa. Palvelujärjestelmää on väistämättä tehostettava, syrjäytymistä estettävä ja tunnistettava se tosiasia, että eri elämäntilanteissa ihmisillä on erilaiset tarpeet. Ketään ei saa jättää heitteille, eli kansalaisten perusturvasta ei pidä luopua. Mutta millä periaatteilla perusturva taataan, on kysymys, johon vastaaminen vaatii ennakkoluulottomuutta.

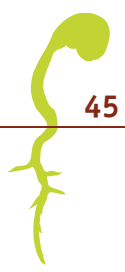
Keskusteluun on nostettava muitakin isoja kysymyksiä: Olemmeko valmiita tekemään valintoja etujen kohdistamisesta ja luopumaan pohjoismaisen hyvinvointivaltion pyhistä periaatteista? Siirrymmekö esimerkiksi kansalaispalkan kaltaiseen universaaliin perusturvaan? Kullekin tarpeen mukaan vai kaikille touhutonni käteen? Kuinka kevennämme nykyjärjestelmää, joka on osin liian monimutkainen, byrokraattinen ja kallis?

Haasteena on luoda malli, joka suo ihmisille mahdollisuuden joustavaan elämänhallintaan. Kun työkuulttuuri on muuttunut pätkittäiseksi, vastuu oman osaamisen kehittamisestä on siirtynyt entistä enemmän työntekijälle itselleen. Työelämän muutoksista selviäminen vaatii, että myös perusturvajärjestelmä uudistuu – tarvittaessa jopa radikaalisti – sellaiseksi, että se tukee ihmisten tarpeita muuttuvassa työelämässä.

Vaikka tässä luvussa esitellyt ratkaisuvaihtoehdot ovat erilaisia, tavoitteena on, että suorat tulonsiirrot kohdistuvat nykyistä paremmin perustoimeentulosta huolehtimiseen. Yhteinen tavoite on selvä: hyvinvoinnin oikeudenmukainen jakaminen.

Koska monet ihmiset ovat
säänsä säästöt ja rahat
muutoksi on niiden
sääntö ja kukaan
aito. Oletan, jos
jokunen on
sääntö ja kukaan
sääntö ja kukaan

KALLAN TUOTOISTA
YHTEISKUNTA, JOKA
ONNIT KASUA JA
PAREMPIA TULON
TAVOITTEITA
JOKA ONNIT YHTEISKUNNASSA
TUOTOISTA TUOTOISTA
TUOTOISTA TUOTOISTA

Malli A: Kansalaispalkka

Nykyisen sosiaaliturvajärjestelmän lähtökohtana on pitkä ja pysyvä työsuhde, jossa työpanos takaa tasaisen toimeentulon. Putoajille tarjotaan pelastukseksi turvaverkkoa tai »turvatrampoliinia», jonka avulla voi pompsahduttaa takaisin oravanpyörään.

Turvaverkkoa tehokkaammin muuttuneessa työkultuurissa voisi toimia niin sanottu riippuliidin-malli. Siinä koko sosiaaliturva perustuisi yhtenäiseen perustoimeentulon turvaavaan pakettiin, kansalaispalkkaan. Malli tulisi rakentaa siten, että työnteko olisi aina kannattavaa.

Riippuliidin-vertaus viittaa siihen, että järjestelmän pitäisi tukea liitelyä eri elämänvaiheiden välillä. Kansalaispalkan ideana on turvata toimeentulo hyvinkin erilaisissa elämänvaiheissa ja tehdä yksilölliset ratkaisut mahdollisiksi.

Millainen kansalaispalkaksi kutsutun perusturvan sitten pitäisi olla? Sellainen, että se takaa säännöllisen toimeentulon silloinkin, kun ei syystä tai toisesta olla töissä. Kansalaispalkan tehtävänä ei kuitenkaan olisi elintason ylläpito, kuten nykyisissä ansiosidonnaisissa järjestelmissä. Taloudellisiin riskeihin varautuminen pitäisi siirtää yhä enemmän yksilön omalle vastuulle: käytettävissä on jo nyt erilaisia vapaaehtoisia vakuutusjärjestelyjä, kuten vakuutuksia lisätyöttömyysturvaan, lainanhoitomenoihin tai lisäeläkkeeseen.

Kaikista tarveharkintaisista tuista luopuminen ei kuitenkaan olisi kansalaispalkkajärjestelmässäkään mahdollista; aina on niitä, joita on erityisesti tuettava tiettyissä tilanteissa – esimerkiksi vammaisia, päihdeongelmaisia ja asunnottomia.

Kansalaispalkan tehtävänä olisi rohkaista ihmisiä kehittämään omaa osaamistaan, olivat he sitten työttöminä, osa-aikatoisissa tai täyspäiväisessä työssä. Kansalaispalkka voi muuttaa käsityksiä esimerkiksi työttömyydestä, jonka voi nähdä mahdollisuutena uudistua.

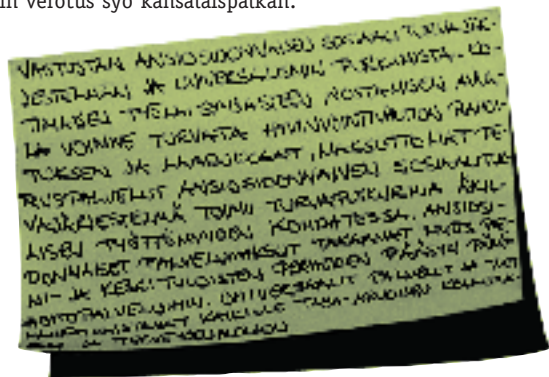
Nykyinen tukijärjestelmä passivoi helposti työttömän odottamaan vanhan koulutuksensa mukaisen työn ilmestymistä sen sijaan, että se kannustaisi työtöntä opiskelemaan tai tekemään muita kuin oman alan töitä. Uudeksi lähtökohdaksi on otettava se totuus, että ihmiset vaihtavat useaankin kertaan omaa ammattiaan ja tarvitsevat siihen uutta koulutusta. Kansalaispalkan lisäksi esimerkiksi opiskelija tai työtön voisi kasvattaa elintasoaan pätkätöillä tai yrittämisellä. Kansalaispalkka mahdollistaisi myös osa-aikaisen yrittämisen.

Mikä sitten olisi kansalaispalkan kohtuullinen taso? Vähimmäismäärän pitäisi olla suurempi kuin nykyisen minimoitointitulon – ja kansalaispalkkahan verotetaan nopeasti olemattomiin, kun muut tulot kasvavat. Kansalaispalkan kannalta olennaisimpia kysymyksiä onkin, millainen järjestelmä tukee työn tekemistä ja kuinka paljon saa tienata ennen kuin verotus syö kansalaispalkan.

EROON ANSIOSIDONNAISUUDESTA? Kansalaispalkkajärjestelmä tarkoittaisi käytännössä sitä, että nykymalliset ansiosidonnaisuudet suurelta osin purettaisiin. Ansiosidonnainen sosiaaliturva perustuu saavutetun elintason säilyttämiseen, ja siksi sen voidaan katsoa turvaavan lähinnä keski- ja hyvätuloisten asemaa – jotka puolestaan voivat hallita riskejään vapaaehtoisin vakuutuksin.

Valtion suurelta osin rahoittamista ansiosidonnaisista etuuksista – ennen kaikkea eläkeistä ja työttömyysturvasta – luopumisen perusteet ovat ensisijassa taloudellisia: eläkepommin purkuohjeet ovat hukassa eikä pienentyvillä ikäluokilla ole mahdollisuutta kustantaa ansiosidonnaisia eläkeitä. Jos ikääntyvä Suomi ei pysy mukana talouskasvukisassa, tulisi lähes kaikista ansiosidonnaisista etuuksista luopua.

Eniten keskustelua herättäneenä äitiyspäivärahan kohtalo: tämä tärkeä perhepoliittinen houkutin pitäisi ilman ansiosidonnaisuuskiakin saada sellaiselle tasolle, että se kannustaisi lasten hankkimiseen. Ansiosidonnaisuuksien purku koskisi myös käännteistä ansiosidonnaisuutta, eli esimerkiksi sairaalamaksuja tai vanhainkodin palveluja ei porrastettaisi tulojen mukaan.

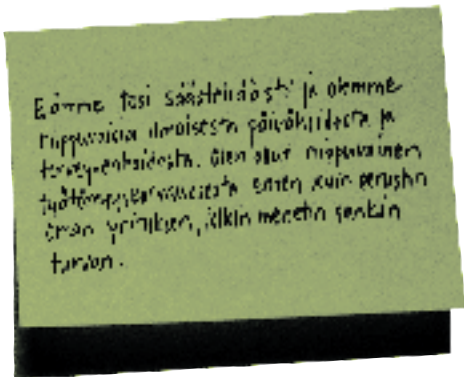
Malli B: Universalismista tarveharkintaisuuteen

Hyvinvointieuroja voidaan jakaa myös muilla malleilla kuin kansalaispalkalla. Vaihtoehtona on esimerkiksi siirtyminen nykyistä laajempaan etuuksien tarveharkintaisuuteen. Universalismista irtaantuminen tarkoittaa siirtymistä passiivisesta turvaverkossa köllöttelystä kohti aktiivisemmin hyvinvointia tukevaa mallia, jossa vähemmän väkeä saa enemmän palvelua.

Vaatus tarveharkintaisuuden lisäämisestä perustuu siihen, että kaikki eivät kerta kaikkiaan tarvitse universaaleja tukia ja tulonsiirtoja. Niiden sijaan tarjotaan nykyistä henkilökohtaisemmin räätälöityjä palveluita juuri silloin, kun niitä tarvitaan ja sellaisella voimalla, että ne todella auttavat tasolle, jossa kukin pärjää omalla työllään ja toiminnallaan.

Universaaleista tulonsiirroista voidaan luopua, mutta universaalisti saatavilla olevista palveluista on pidettävä kiinni. Palvelujen ei kuitenkaan tarvitse olla kaikille samanlaisia: oli päivähoito sitten steinerilaista tai kielikylpemistä, palveluja tuettaisiin samassa suhteessa, oli sen järjestäjä sitten julkinen, yksityinen tai kolmas sektori.

Tarveharkintaisen mallin tavoitteena on palvelujen laadun parantaminen, palvelujen osuminen juuri niitä tarvitseville ja kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen. Palveluiden uskottavuus on nyt laatuongelmien vuoksi kyseenalainen; uskottavuus säilyy vain, jos asiakkaita kuunnellaan ja laadua parannetaan.

Etämme tasi säästämällä ja olemme
tappaneita ihmisistä päivähoidosta ja
terveydenhoidosta. Olen ollut riippuvainen
työttömyyden vuoksi ensin kuin perushin
oman yrityksen, jolloin menetin senkin
tuen.

Julkinen sektori käyttäisi jatkossa huomattavasti enemmän ostopalveluja. Ensin julkisen sektorin on kuitenkin määritettävä, mitä palveluja se ylipäättään haluaa rahoittaa ja mitkä palvelut jätetään kunkin kansalaisen oman harkinnan varaan. Tämän jälkeen on mietittävä, miten palvelu toteutetaan: ostopalveluna yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta vai omana tuotantona? Prioisointi on välttämätöntä, sillä hyvinvointivaltion kysyntä on rajaton.

Monia nykyisen sosiaaliturvan palveluja annetaan jo nyt tarpeen mukaan, mutta sekavat perustelut hämmentävät sekä tuen hakijoita että sosiaaliviranomaisia. Tarveharkintaisuuden pelisääntöjä

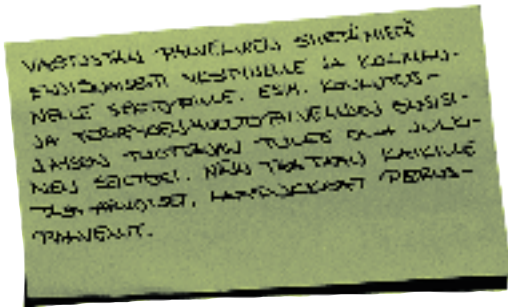
onkin selkeytettävä, eikä byrokratia saa olla palvelun esteenä.

Mistä hyvätuloisimmat sitten joutuisivat luopumaan? Esimerkiksi universaaleista asuntolainojen korkovähennysoikeuksista, lapsilisistä ja kansaneläkkeistä voidaan luopua ja kohdistaa nämä etuudet niitä todella tarvitseville.

On selvää, että samaan aikaan, kun ehdotetaan tarveharkintaisuuden lisäämistä universaaliuden kustannuksella, on myös mietittävä, kuinka näitä palveluita rahoittava keskiluokka jatkossa motivoidaan veronmaksuun. Keskiluokka maksaa suurimman osan hyvinvointivaltion menoista, on aktiivisinta osallistujajoukkoa ja kolmannen sektorin utttera ylläpitäjä. Kuinka käy keskiluokan yhteiskuntaan sitoutumisen, mikäli lapsilisän kaltaisia universaaleja etuja maksetaan vain niitä todella tarvitseville?

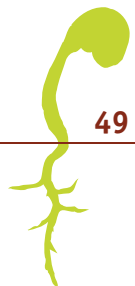

Muutos vaatii todellista uskallusta: on luotettava siihen, että yhteiskunnassa voidaan siirtyä uudelle tasolle, jossa oletusarvoinen moraalit ei perustu pelkkään suoraan vastavuoroisuuteen. Ja saa keskiluokkakin veroillaan palveluja – infrastruktuuria, koulutusta, perusturvallisuutta ja yhteiskuntarauhaa ei voi vähätellä.

JULKISELTA RAHAT, YKSITYISELTÄ PALVELUT Yhteistä molemmille malleille – kansalaispalkalle ja tarveharkintaisuuden lisäämiselle – on vaatimus siitä, että julkisten palvelujen tuottaminen ja rahoitus erotetaan toisistaan. Jo nyt kunnat ostavat palveluita yhä enemmän yksityisiltä palveluntuottajilta.

Kaikkienensa yksityisen palvelusektorin – parturit, pesulat, päiväkerhot – kehittäminen on tärkeä avain muun muassa työllisyyden hoitoon, vaikei esimerkiksi pelkkä terveyspalveluiden yksityistäminen määrällisesti lisääsikään työpaikkoja. Esteitä yksityistämiseksi ei ole. Vaikka kunnilla on lakisääteisten palvelujen järjestämisvelvollisuus, se ei tarkoita samaa kuin palvelujen tuottamis-

velvollisuus. Jatkossa palveluiden tuottajina tulisivat toimia erilaisia sosiaalisia partnereita eli yritysten tai kolmannen sektorin toimijoita.

Julkisten palveluiden tuotannossa voidaan hyödyntää markkinamekanismeja – palvelut voidaan tuottaa yksityisesti – vaikka palvelut edelleen jaettaisiin kansalaisille maksutta tai tuettuun hintaan. Aina julkisesti tuotetulle palvelulle ei tietenkään ole vaihtoehtoja, sillä esimerkiksi suurin osa poliisin työstä on luonteeltaan sellaista, että julkisen sektorin on huolehdittava siitä itse, vaikka yksityiset vartiointipalvelut yhä kasvaisivat.

Luontevimmin ostopalveluiden käyttö sopii terveydenhoitoon, kuntoutukseen, vanhusten hoitoon, päivähoitoon, kotipalveluihin, siivoukseen, moniin tukipalveluihin ja infrastruktuurin huoltoon ja ylläpitoon.

Valtiolla säilyy aina lopullinen valvontavastuu yhteiskunnan palveluiden tuottamisesta. Vaikka julkinen sektori, yksityinen sektori ja erilaiset kansalaisjärjestöt tuottavat ja täydentävät yhteiskunnan rahoittamia ja tuottamia palveluita, ne eivät voi eivätkä saa tehdä lopullista päätöstä siitä, keitä ja miten yhteiskunnassa palvellaan ja hoidetaan. Heikompien ja huono-osaisempien riittävästä tuista ei saa tinkiä.

LISÄÄ LAATUA Yksityistäminen ei sinänsä ole itseisarvo, vaan sen on tuotettava lisäarvoa, josta oleellisin on laatu. Monopolioikeuksien myynti ei tätä tee. Esimerkiksi Helsingin kaupungin liikennelaitos on ulkoistanut bussilinjoja myymällä monopolioikeuksia. Tällä ei ratkaista mitään – asiakkaat ja työntekijät kärsivät palvelujen ja työolojen heikentymisestä.

Palvelujen tuottamisen siirtäminen yksityiselle sektorille edellyttääkin aikaisempaa reippaampaa palvelujen laadun mittareiden kehittämistä. Sitä saa, mitä mittaa: jos laatua ei saada muuten, kehitetään mittari, joka laskee hoitajan ja vanhuksen yhteiselle kahvitaualle minuuttihinnan.

Joskus tärkeintä on laatu, ei hinta – se, mitä mitataan, on aina arvovalinta. Palvelujen tehostamisen ja rakenteiden uudelleenajattelemisen motiivit eivät tarkoita vain talousnäkökulmaista unelmointia Suomen kilpailukyvyyn säilyttämisestä, vaan tavoitteena on aidosti ihmisen ja ihmisyyden kehittyminen, palveluyhteiskunta ilman paarialuokkaa.

PALVELUT KOTIIN Hyvinvointipalvelujärjestelmän remontti vaatii kansalaisilta aktiivista osallistumista. Etuuskien uusjaon tavoitteena on, että kansalaisella on taidot ja mahdollisuudet hyödyntää ja hyödyttää itse ympärillään olevaa hyvinvointipalveluiden verkkoa.

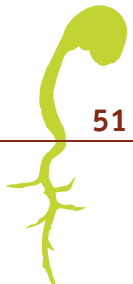
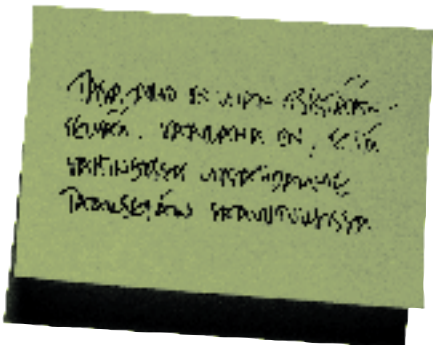
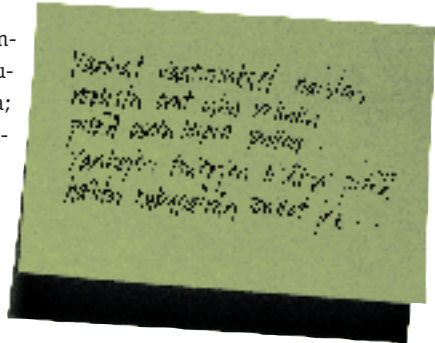
Hyvinvointimallin on oltava sellainen, että se rohkaisee ihmisiä kehittämään omaa osaamistaan, olivat he työssä koko- tai osa-aikaisesti tai työttöminä. Myös tasa-arvon on oltava tärkeässä asemassa. Kun työ ja työkuulttuuri muuttuvat entistä elämyksellisemmiksi ja jännittävämmiksi, perhe jää uran jalkoihin. Samaan aikaan kyse on myös perhe-elämän kohonneista vaatimuksista: vastuu lasten kasvattamisesta on nykyisin molemmilla vanhemmilla ja usein molemmat myös käyvät töissä.

Yksityisille palveluille on tulevaisuudessa paljon kysyntää. Esimerkiksi kotipalveluilla on tärkeä rooli työkuulttuurin murroksessa ja sukupuolten välisessä tasa-arvossa; hoivavastuu ei saa jäädä vain naisille, kuten ei kotipalveluiden toteuttaminenkaan.

Valtiovallan olisikin kaikin keinoin helpotettava kotipalveluiden ostamista. Nyt kotipalvelujen ostajaan ja tarjoajaankin suhtaudutaan liian nihkeästi. Hyvä keino lisätä palvelujen käyttöä on laskea niiden arvonlisäveroa.

Kotipalveluiden oston tukemisen lisäksi esimerkiksi päivähoitopalvelut takaavat mahdollisuuden kummallekin vanhemmalle osallistua täysipainoisesti paitsi työelämään myös harrastus- ja järjestötoimintaan. Päivähoitopalvelut on turvattava jatkossakin, ja perheiden tukeminen erilaisin tavoin lasten ollessa pieniä on tärkeää.

Tasa-arvoisuutta lisää se, että vanhemmuuden kustannukset jaetaan yhteiskunnassa kaikkien työnantajien kesken, sillä lasten tekeminen on myös kansallinen tavoite ja projekti. Miehiä on myös rohkaistava isyys- ja vanhempainvapaiden käyttöön.

SUURHELSINKI JA SUOMEN MUUT SATA KUNTAA Jos ja kun kolmannen sektorin rooli hyvinvointipalvelujen tuottajana kasvaa, on erityisesti rahoituksen järjestämisestä käytävä avoin ja rehellinen keskustelu. Kuntien hallinnolliset ratat eivät saa olla esteenä hyvien palvelujen tuottamiseen ja saatavuuteen.

Palvelujen tehostaminen ja palvelujen laadun parantaminen ei onnistu ilman kuntarakenteen samanaikaista uudistamista. Nykyinen kuntarakenne on syntynyt satojen vuosien kehityksen tuloksena, mutta enää se ei toimi. Pienet kunnat eivät aina pysty tarjoamaan peruspalveluja, sillä siihen ei yksinkertaisesti ole varaa.

Vaikka suurin osa peruspalveluista tuotetaan jo seutukunnissa, kuntayhtymissä tai maakunnallisesti, kuntien määrää on vähennettävä ja kuntia liitettävä toisiinsa, jotta niille saadaan vahvaidentiteettiset keskuskeskukset. Tavoitteena on, että kuntalaiset saavat tarvitsemansa palvelut.

Kunta-Suomelle pakkoliitokset ovat eittämättä kova pala. Silti kunta ja sen hallinto on erotettava toisistaan vaikka siten, että kaksi pientä kuntaa voivat edelleen olla erillisiä kuntia, mutta niiden hallinto järjestetään yhteisesti. Poistuva hallinto ei vie kunnan identiteettiä.

Kuntaliitoksista ei ole hyötyä vain pienissä kunnissa, vaan myös pääkaupunkiseudulla. Infrastrukturi ja palvelurakenne palvelisivat paremmin asukkaita, jos alueen kunnat – vähintäänkin Helsinki, Vantaa, Espoo ja Kauniainen – liittyisivät yhteen.

Silloin se olisi vähän helpompaa, että heidän on helpompi siirtyä varalle. Silloin vähäiset, eikä se ole samaa aikaa.

Silloin voimme mennä ja nähdä kankassa. Työtä autamme kappaleen kankaa aikaa. Se on tärkeintä ja arvokasta.

Silloin kun meidän on oltava
pääkaupunkiseudulla. Keskustella
kotiin ja alueen palvelusta

TÖPINÄKSI:

- Mikäli tulevaisuuden Suomen taloustilanne on todella tukala, pienet ikäluokat ovat valmiita tinkimään omista etuuksistaan kaikkein huono-osaisimpien eduksi. Silloin hyvinvointipalveluiden perustaksi on otettava kansalaispalkka tai tarveharkintaisuus.
- Julkisten palveluiden tuottaminen ja rahoitus erotetaan toisistaan.
- Palveluiden laadulle on kehitettävä mittareita, jotta laatua voidaan todella arvioida ja kehittää.
- Kuntien määrää on vähennettävä radikaalisti ja pääkaupunkiseudun kunnat yhdistettävä Suurhelsingiksi.
- Kotipalveluiden arvonnisävero on laskettava.
- Päivähoitopalveluiden saatavuudesta, edullisuudesta ja hyvästä laadusta on pidettävä kiinni.
- Vanhemmuuden kustannukset on jaettava kaikkien työnantajien kesken.

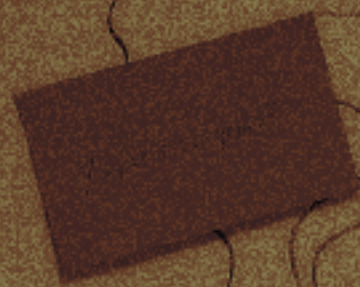
Veikot...
...
...

MAAILMA
EPÄTASAARUS

YMPÄRISTÖ
VÄGI
VESI
JNE.

EUROOPPA
GLOBAALIN
TOIMIJANA?

ALUE...
...
...

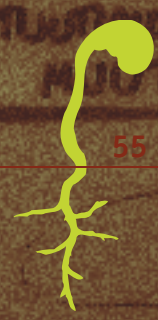
HYVÄ / PÄÄ
GLOBALISUUS

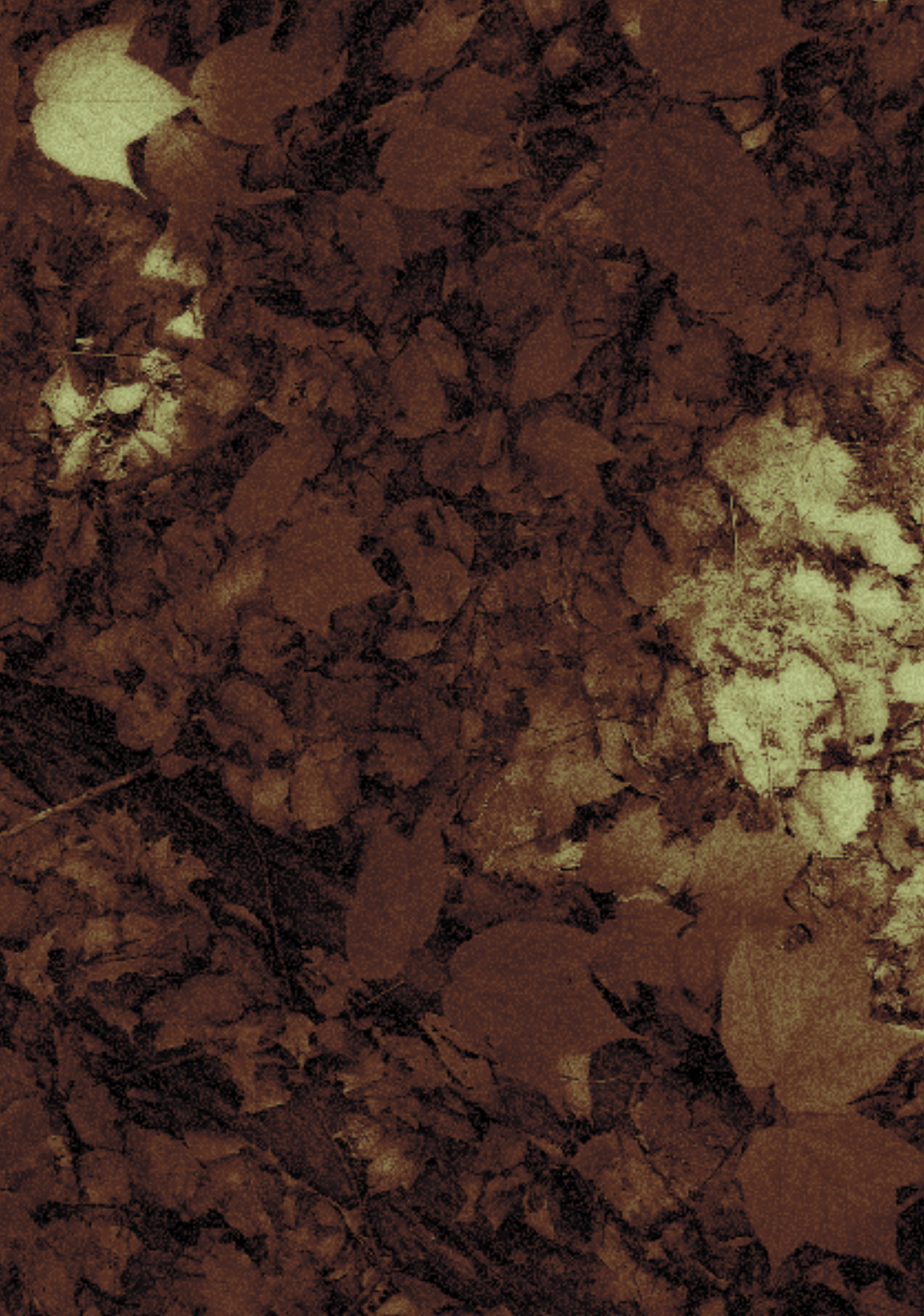
WTO

ITÄ-LÄNSI

SUOMI
MAAILMASSA

KV-INS
TUOTO
KUST

OSAL-
LISTU
-MISEN ONNI

OSALLISTUMISEN ONNI

Liian moni tuntee, että osallistuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on vaikeaa. Yhteisöllisyyttä luova ja ylläpitävä kolmas sektori tulee apuun, jotta tulevaisuuden Suomella, monikulttuurisella osaamisyhteiskunnalla, on annettavaa muillekin kuin menestyjille.

Pienet ikäluokat ovat yksilöllisyyteen kasvanut sukupolvi. He tuntevat alakulttuurit ja erottautumistavat, skenet ja genret. He ovat reppureissanneet yksin samoat ja shanghait ja sopeutuneet uuteen työpaikkaan kolmen kuukauden välein.

Samaan aikaan yksilösukupolven keskuudessa elää kaipuu yhteisöllisyyteen. Kaveripiiri sekä suhteet perheeseen ja sukuun ovat tärkeitä – perhearvot, tai ainakin lapsen hankkiminen lähitulevaisuudessa, ovat kovassa kurssissa, vaikka yhä useampi asuu yksin. Pieniä ikäluokkia onkin kutsuttu osuvasti solidaarisiksi individualisteiksi.

Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välisen jännitteen taustalla on yhteiskunnan nopea muutos: elämme pysyvästi epävarmassa riskiyhteiskunnassa, jossa pelkona on kaiken haihtuminen ilmaan seuraavan pätkäpestin jälkeen.

Yksilökeskeinen pärjäämisyhteiskunta aiheuttaa ahdistusta ja yksinäisyyttä. Lama lisäsi syrjäytyneitä. Ihmiset eivät osallistu edes omaan elämäänsä: nykyisessä kiireen kulttuurissa ja työelämän paineissa vanhemmilla ei ole aikaa lapsilleen.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on liikaa tekijöitä, jotka kannustavat pakenemaan todellisuutta; elinpiiri pienenee pienemistään ja kaikki keskittyy oman navan ympärille. Yhteiskunnassa on liian vähän tekijöitä, jotka kannustaisivat yhteisöllisyyteen ja osallistumiseen. Kun kännykällä voi tilata kaiken kotiin ja viihdykettä saa verkosta, liian monesta on mukavampaa ja helpompaa harrastaa jotain, joka on kansalaisosallistumista kaupallisempaa ja nopeammin pureksittavaa.

Jonkin asian järjestäminen itse tuntuu vieraalta ajatukselta, ja siksi paljon jää kokematta. Nykymallisesta hyvinvointivaltiosta onkin uhkaavaa vauhtia tulossa passivoiva viihdykeyhteiskunta.

Samaan aikaan moni haaveilee siitä, että tuntisi naapurinsa paremmin, löytäisi lastenkaitsijan läheltä, ja että perheet voisivat viettää pihajuhlaa kerrostalon grillikatoksella.

Kuinka ihmiset saataisiin suunnittelemaan yhdessä muiden asukkaiden, virkamiesten ja asiantuntijoiden kanssa uuden kaupunginosan kaavoitusta, järjestämään kaupunginosafestivaaleja, tuntemaan naapuruston vanhainkodit ja paikallisen poliisin toimintaperiaatteet? Kuinka ihmiset saataisiin tekemään arjestaan mukavampaa ja elämästään onnellisempaa?

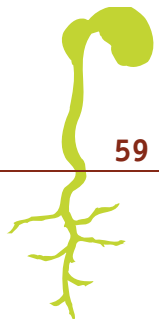
Avainsana on osallistuminen. Mutta joskus osallistuminen vaatii osallistamista. Liian moni tuntee, että osallistuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on vaikeaa, eikä oikein mikään motivoi huolehtimaan lähiympäristön asioista tai saa vaikuttamaan oman elinpiiriin hyvinvointiin. Hyvinvointivaltion rakennemuutoksessa osallistuminen on kuitenkin entistäkin tärkeämpää.

Kolmas onkin eka

Suomessa on vahva yhteisöllisyyttä ylläpitävä kolmas sektori. Se on todellinen voimavara, sillä se pystyy valtiovaltaa tai lainsäädäntöä nopeammin reagoimaan ja vastaamaan uusiin haasteisiin. Kolmas sektori on se väylä, jolla ihmiset saadaan osallistumaan yhteiskuntaan. Osallistuminen taas ehkäisee syrjäytymistä ja syrjäyttämistä.

Suomi ry:ssä, järjestöjen luvatussa maassa, monet osallistuvat jo nyt hyvin aktiivisesti kaikenlaiseen järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan seuroissa, säätiöissä ja yhdistyksissä. Tässä luvussa kolmannella sektorilla tarkoitetaan lähinnä kansalaisjärjestöjä, hyväntekeväisyysjärjestöjä, vapaaehtoistyötä ja harrastustoimintaa. Kolmannella sektorilla on monia muitakin rooleja: se on myös tärkeä hyvinvointi- ja sosiaalipalvelujen tuottaja. Monet kolmannen sektorin toimijat, järjestöt ja palveluntarjoajat ovat myös työnantajia ja työllistäjiä.

Engelmällisimmaksi kolmannen sektorin rooli on osoittautunut silloin, kun sitä on pidetty hyvinvointivaltion kaatopaikkana. Kolmannelle sektorille on dumpattu paljon sellaisiakin tehtäviä, jotka perinteisesti määritellyssä hyvinvointivaltiossa kuuluisivat julkiselle sektorille. Monet hyväntekeväisyysjärjestöt ja yhdistykset ovat joutuneet hyvinvointivaltion kainalosauvoiksi. Ne ruokkivat

köyhimmät, työllistävät vajaakuntoiset ja ehkäisevät syrjäytymistä ja päihdeongelmia vapaaehtoisuudesta, sillä julkisen sektorin resurssit ovat loppuneet.

Kolmas sektori kärsii arvostuksen puutteesta. Mutta arvostus kasvaa, kunhan valtion ja kolmannen sektorin työnjakoa selkeytetään.

Kolmannelle rahaa

Vaikka kolmas sektori on melko pitkälle riippuvainen julkisesta rahoituksesta, on toimivalle kansalaisyhteiskunnalle tärkeää, että järjestösektori säilyy itsenäisenä kansalaiskeskustelijana.

Valtion tehtävänä on mahdollistaa kolmas sektori, ei sulauttaa järjestöjä peruspalvelurakenteeseen. Valtion pitää myös tasata eroja kansalaisjärjestöjen välillä, sillä kansalaisten kiinnostus kolmannen sektorin eri toimijoihin jakautuu epätasaisesti. Kun kadulla vastaan tulee sekä partiolaisten että työttömien yhdistyksen lipas-kerääjä, rivikansalainen sujauttaa senttinsä helpommin pikkutyön lippaaseen, vaikka molemmat yhteisöt tekevät ensiarvoisen tärkeää työtä.

Myös yksityiset voisivat aktiivisemmin rahoittaa kolmannen sektorin toimintaa. Siihen tarvitaan kuitenkin täky, kuten yritysten ja yksityishenkilöiden verovähennysoikeus hyväntekeväisyyslahjoituksista. Verovähennysoikeus ei kuitenkaan saisi tarkoittaa kolmannen sektorin nykyisen rahoituspohjan, esimerkiksi valtionapujen, kaventamista, vaan uudistuksen tarkoituksena olisi aktiivoida ja laajentaa järjestöjen rahoituspohjaa.

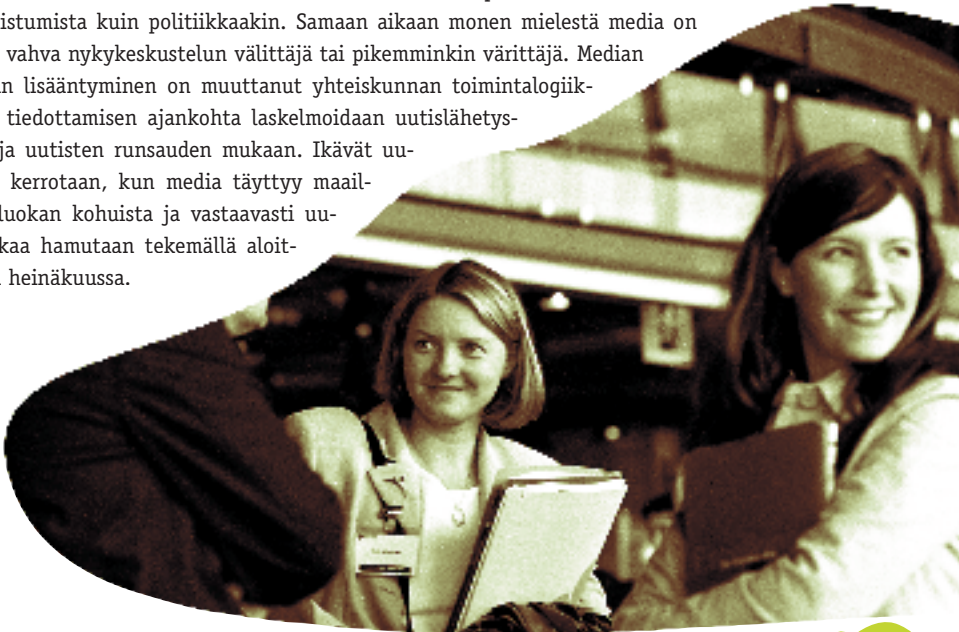
Sekakuoron soraäänät

Kansalaisosallistumisen kentälle on syntynyt myös sellaisia uusia liikkeitä, jotka koettelevat marttojen ja leijonien luomaa perinteistä järjestökäsitystä. Harmillista kyllä, osa poliitikoista kokee uudet muodot politiikan häirinnäksi. Ja harmillista kyllä, myös media luo yleistyksiä muutaman äänijärjestön toiminnan takia.

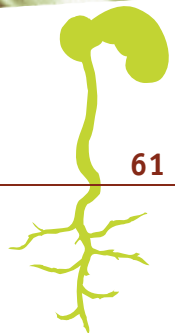
Seurauksena on »aktivisti on terroristi» -syndrooma. Joitakin liikkeitä on pidetty uudenlaisen ja ärhäkän toimintakulttuurinsa vuoksi hankalina kansalaisjärjestöinä. Ruhoja heiluttavat maanviljelijät, kettutyöt ja -pojat tai mustat blokit kuuluvat kuitenkin moniääniseen yhteiskuntaan – soraäänistä huolimatta. Entistä aktiivisemmassa kansalaisyhteiskunnassa on pidettävä erityisen tarkasti huolta sananvapaudesta.

Kansalaisaktivismi ei ole pois politiikasta, eikä äänestysprosentti ole osallistumisen mittari. Aktiivinen kansalaisyhteiskunta on tärkeä osa virkeää demokratiaa. Keskustelu kansalaisten osallistumisesta ei saa jämähtää vain siitä huolehtimiseen, ettei politiikka kiinnosta ihmisiä. Silti pitää pohtia sitäkin, miksei politiikka kiinnosta. Miten tehdä politiikasta vetävää ilman skandaaleja ja populismia?

Medialla on iso rooli siinä, kuinka kiinnostavana pidämme niin kansalaisosallistumista kuin politiikkaakin. Samaan aikaan monen mielestä media on liian vahva nykykeskustelun välittäjä tai pikemminkin värittäjä. Median vallan lisääntyminen on muuttanut yhteiskunnan toimintalogiikkaa: tiedottamisen ajankohta laskelmoidaan uutislähetysten ja uutisten runsauden mukaan. Ikävät uutiset kerrotaan, kun media täyttyy maailmanluokan koluista ja vastaavasti uutisaikaa hamutaan tekemällä aloitteita heinäkuussa.

Suomi tarvitsee kunnan keskustelua median roolista. Sananvapauden näkökulmasta tulevaisuuden haasteet eivät ole niitä pienimpiä: Mitä tarkoittaa sananvapaudelle se, että oikeuslaitos pyrkii rangaistusten muodossa hillitsemään julkista keskustelua? Kuinka perinteisten tiedotusvälineiden rooli muuttuu, kun

kaikilla on pääsy internetiin, jossa nettipalstat tarjoavat oivan foorumin kansalaiskeskustelulle, mutta jossa on mahdollista julkaista vihamielisiä nimettömiä herjauksia Sonera-kirjan tyyliin? Mediakriittisen ja mediaeettisen keskustelun lähtökohtana ei pidäkään olla vain median rooli politiikassa, vaan koko yhteiskunnassa ja ihmisten ajankäytössä.

Pennut ja harmaat pantterit

Suomen haasteena on etsiä aktiivisesti ratkaisuja lasten ja nuorten syrjäytymiseen ja yhä pahenevaan nuorten alkoholinkäyttöön. Yksi ratkaisu on opettaa osallistumaan. Luontevimmin tehtävä kuuluu peruskoululle, oppisopimuskoulutukselle ja nuorisotyölle, sillä koulutus ja oppiminen ovat koko osaamisyhteiskunnan tärkein moottori.

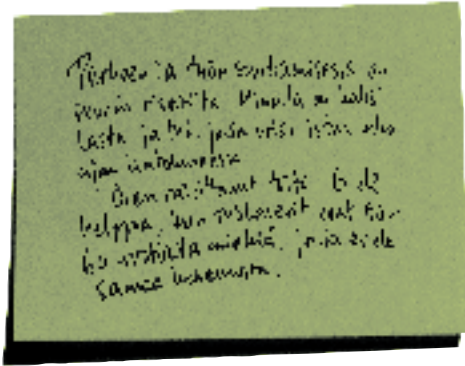
Yksi koulutuksen haastavin tehtävä on kansalaiseksi kasvataminen, se että nuoret ymmärtävät oman suhteensa ympäristöön ja yhteiskuntaan.

Jos huoli lapsista ja lasten syrjäytymisestä on suuri, on huoli vanhuksistakin akuutti. Tosin suomalaisessa eläkeläis-skenessä on odotettavissa isoja mullistuksia.

Suomi on pian täynnä pirteitä kuusikymmppisiä harmaita panttereita, hyväkuntoisia eläkeläisiä, joilla on aikaa ja rahaa kuluttaa ja reissata. Heillä olisi myös halua viettää aikaa lasten ja nuorten kanssa, mutta foorumit puuttuvat. Kuinka saisimme teräsvaarit ja -muorit suuntaamaan Marbellan golfkenttien sijaan omien tai vieraiden lastenlasten kanssa leikkikentälle?

Perheiden yhteydet isovanhempiin ja sukuun ovat löyhentyneet ja hyvien roolimallien saaminen on hankalaa. Perheen vastuuta ei tietenkään pidä siirtää kolmannen sektorin kummimummeille, mutta kansalaisjärjestötkin voisivat yhteistyöllään tavoitella uudenlaisia yhteisöjä, joissa ihmiset voivat kohdata toisensa avoimesti, oikeasti ja yli sukupolvien. Järjestöille onkin iso haaste edistää nuorten ja vanhempien kontakteja ja vuorovaikutusta. Molemmilla on toisiltaan paljon opittavaa.

Hyvä esimerkki on muutamien peruskoulujen ja päiväkotien tekemä yhteistyö vanhainkotien ja palvelutalojen kanssa; eri sukupolvien yhteinen tekeminen ja kohtaaminen on silloin luontevaa.

Kyynikko kysyy, mitä vapaaehtoisuustyöstä, esimerkiksi yksinhuoltajaperheen varavaarina toimimisesta, saa itselleen? Elämänsisältöä ja seura. Osallistumisen tunne ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä identiteetin rakennusaineita.

Identiteettiä etsimässä

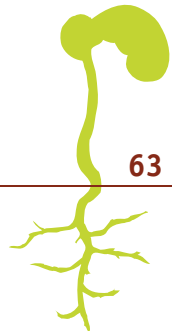
Osallistumiseen ei tarvita kovin yleviä syitä. Itsekkäämmätkin kelpaavat: kansalaisosallistumisen voi valita entistä täysipäiväisemmin elämänsisällöksi ja siitä voi tehdä itselleen uran sen sijaan, että koko ajan hokisi tavoittelevansa yhteiskunnallisia parannuksia ja yhteistä hyvinvointia. Osallistuminen saa olla hauskaa.

Identiteetin etsiminen on ollut viime aikoina hankalaa. Aikaisemmin vahvat viiteryhmät – perhe, suku, oma kyläyhteisö, maakunta, suomalaisuus – ovat hajaantuneet liiaksi arvoiltaan, mutta uudet viiteryhmät eivät synny automaattisesti, vaan niihin on itse aktiivisesti hakeuduttava. Kansalaisjärjestöt ovat avainasemassa, kun päätöksökä sukupolvi yrittää etsiä uudenlaista urbaania yhteisöllisyyden tunnetta.

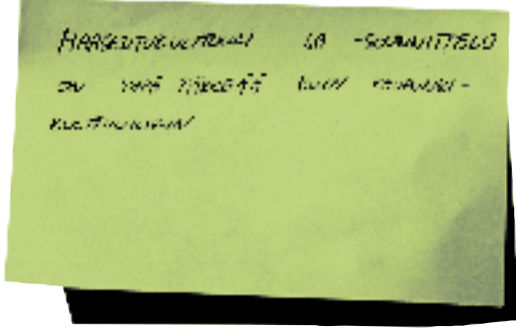
Yhteisöllisyyden kehittäminen ei ole vain tiukkojen järjestörakenteiden ja organisoitun osallistumisen tukemista vaan myös elävän kaupunkikulttuurin luomista. Suomen tulevaisuuden valtiit löytyvät siitä, kuinka hyvin osaamme hyödyntää erilaisia vapaamuotoisesti syntyneitä verkostoja ja spontaania osallistumista – luovuuden lähteitä.

Esimerkiksi hyvä kaupunkisuunnittelu elävine kortteleineen ja tapahtumineen on tärkeää, jos ja kun Suomi aikoo pitää huolta työn uudesta aatelistä, luovasta luokasta.

Elinpiirin spontaanuus ja vapaamuotoisuus ovat tärkeitä amerikkalaisprofessori *Richard Floridan* lanseeraaman niin sanotun luovan luokan elämäntyyliille. Hänen ajatuksiaan käsitellään tarkemmin Luova luokkakuva -osiossa.

Luovalle luokalle arvostaa kulttuurinen moniarvoisuus on tärkeää ja se hakeutuu perinteisten yhteisöjen sijaan kulttuurielämältään vilkkaisiin suurkaupunkeihin. Innovatiivisia ja houkuttelevia paikkakuntia näyttäisi yhdistävän esimerkiksi se, että niissä on paljon katusoittajia ja vilkas homokulttuuri.

Valitettavasti urbaani luova osallisuus ja osallistuminen eivät vielä ole kotiutuneet suomalaisiin kaupunkeihin ja lähiöihin. Talukohenki on kadonnut, vaikka moni toivoo esimerkiksi sitä, että koko kulmakunta kokisi kotikorttelit omikseen ja olisi valmis osallistumaan lähiympäristön kehittämiseen.

Työ syö

Syitä siihen, ettei elo vielä ole yhtä pihajuhlaa, on monia. Työn muuttuessa entistä enemmän tietotyöksi ja tehokkuusvaatimusten kasvaessa työn rooli on ihmisten elämässä erilainen kuin ennen. Työpaineen alla tunnutaan läikähtyvän ja työ levittäytyy myös vapaa-ajalle. Työn hektisyys tappaa kansalaisaktiivisuuden. Kun pelkkä työssä jaksaminen tuntuu ylivoimaiselta, aktiivisillekin ihmisille on suuri haaste yhdistää työ, perhe-elämä ja kansalaisosallistuminen.

Nykyinen työaikaikäsitys perustuu maatalous- ja teollisuusyhteiskunnan rytmiiin. Pimeinä talviaamuinakin säännätään leimaamaan kellokorttia, vaikka yö olisi venynyt pikkutunneille television tai netin parissa. Aamulla pään sisäinen kovalevy potkaistaan käyntiin kansallishuumeen kahvin avulla.

Palkankorotusten rinnalle työntekijöille pitäisi tarjota parempia mahdollisuuksia työajan lyhentämiseen. Työajan lyhentäminen ei saa kuitenkaan tarkoittaa saman työmäärän tekemistä lyhyemmässä ajassa, vaan tarkoituksena on, että työajan lyhentäminen tarjoaa töitä yhä useammalle. Tilaa ja aikaa pitäisi raivata myös yhteiskunnalliselle aktiivisuudelle, joka nyt uhkaa puristua työn, perheen ja viihteen väliin.

Silti esimerkiksi työajan lyhentäminen on vain lyhyen aikavälin muutos. Toolliset kvanttilihyyt ja uudet toimintamallit tulevat mahdollisiksi vain uusien arvojen ja ajattelumallien kautta. Normit siitä, mitä on työ tai mitä on hyvä työntekijä tai hyvä äiti tuottavat meille mittapuuta, joita yritämme osittain tiedostamattakin tavoitella. Määritelmät haetaan kuitenkin peruutuspeilistä. Muutoksen edellytys on, että yhtä hyvin kuin työ on määriteltävä uudelleen

muuten kuin siihen käytetyn ajan kautta, pitää hyvä vanhemmuus ymmärtää myös muilla tavoin kuin pullantuoksun ja puhtaan kodin kautta. Lasten kanssa vietetty aika, lasten mukaan ottaminen, lapsen kuunteleminen ja lapsen kanssa leikkiminen ovat vanhemmuuden ydintä.

Jos ihmisillä olisi enemmän vapaa-aikaa, he kuluttaisivat todennäköisesti myös nykyistä enemmän erilaisia palveluita. Tämä lisää niin koulutettujen kuin vähemmän koulutettujenkin työllisyyttä ja tervehdyttää kulutusrakennetta vähitellen ekologisemmaksi.

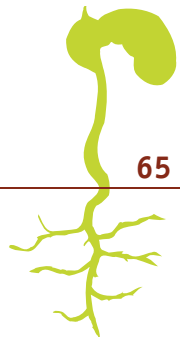
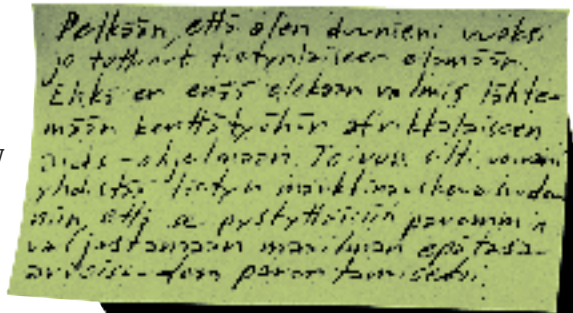
Lattesukupolvea närestää

Kiireeseen ja turhaan raadantaan liittyy runsaasti lieveilmiöitä, joista osa on niin itsestään selviä osia arjestamme, että niitä ei juuri kyseenalaisteta. Kun elämä on jatkuvaa muutosta ja päätöstä, väsymys ja stressi lisääntyvät automaattisesti. Koko aikajänne muuttuu. Siksi levon ja loppoajan saamiseen pitää kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Lepo lisää elämän laatua ja tuottavuutta työntekijöiden ongelmien vähentyessä ja keskittymisen parantuessa. Työntekijöiden osaaminen on nykyisin tärkeimpiä voimavaroja. Jos työyhteisö ei ole terve, myös inhimillinen pääoma kärsii. Lepo ja lötköily kannattavat aina. Tuottavuus nousee ja työntekijä saa osansa.

Vaikka Margaret Thatcher ja Napoleon leuhkivatkin muutaman tunnin yönänsä, on fysiologinen totuus, että pysyäkseen henkisesti ja fyysisesti kunnossa peruspaula tarvitsee keskimäärin kahdeksan tunnin yön. Useimmat ihmiset kärsivät kroonisesta unen puutteesta, jota työaikana paikataan jatkuvalla kahvin kittaamisella.

Ei olekaan sattuma, että kahvi on protestanttisessa Suomessa ja kalvinistisessa Sveitsissä kansallishuume. Työ- ja tehokkuusperinteen maissa osataan arvostaa kahvin piristävää vaikutusta, joka tuo työskentelyyn sähköjänisvaihteen.

Unen tärkeyttä pitäisi tuoda esiin tietoisujen ja muun valistuksen avulla. Ihmisiä pitäisi kannustaa myös välttämään ylenmääräistä television töllötystä ja säättämään talvella työpäivänsä paremmin valorytmiä noudattavaksi.

Kahvin haitat pitää nostaa keskusteluun ja tarjota tilalle vaihtoehtoisia seurustelujuomia, kuten erilaisia yrttitee-juomia.

Ota iisisti

Pelkkä vapaa-ajan lisääntyminen ei tee ihmistä elämäänsä tyytyväiseksi ja onnelliseksi, sillä kyse on koko työn ja elämän uudesta eetoksesta.

Useimmat ihmiset toivovat arjeltaan lopulta melko pieniä, onnelliseksi tekeviä asioita: yhdessäoloa perheen kanssa, kävelyä luonnossa, seksiä puolison kanssa. Näihin jää kuitenkin entistä vähemmän aikaa.

Onkin puhuttava siitä, mitkä asiat todella ovat ihmisille tärkeitä. Hyvinvoinnin ja elämänlaadun lisäämiseksi on ihmisiä kannustettava kehittämään itseään laajasti ihmisenä, vanhempana, kansalaisena ja lähimmäisenä. On myös kyettävä avoimemmin kyseenalaistamaan totuttuja normeja siitä, miten hyvä työn- teko, vanhemmuus tai kansalaisuus mielletään.

Osallistumisen ihannoimisesta on turha tehdä elämään uutta stressitekijää: jokaisella on oikeus myös valita osallistumattomuus ja tulla silti yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi ja kansalaiseksi.

Oman elämäni kannalta
onnellisuus tarkoittaa
 sitä, että muillakin
 olisi mahdollisuus
 toteuttaa oma unelma.
 Ja muutama oma läheinen.

TÖPINÄKSI:

- Valtion ja kolmannen sektorin työjakoa on selkiytettävä niin, että tiedetään, kuka tekee mitä ja miksi. Kun palvelujen toteuttajaksi osoitetaan ja valitaan kolmannen sektorin toimija, on sen saatava tuottamistaan palveluista käypä korvaus.
- Verovähennysoikeus kansalaistoimintaa tukeville lahjoituksille.
- Yritysten yhteiskuntavastuuta on kohdistettava niin, että yrityksen todella tukevat työntekijöidensä osallistumista kansalaistoimintaan.
- Työajan lyhentämiseen on etsittävä ja löydyttävä käytännön keinoja, sillä yhtiöpäisen työnteon ihannoimista on siirryttävä levon tarpeen arvostamiseen.
- Kansalaisvaikuttamiseen ja osallisuuteen potkaistaan vauhtia kansalaiskasvatuksesta kouluissa, työpaikoilla ja kolmannella sektorilla.
- Lisää mediakasvatusta kouluihin ja päiväkoteihin.
- Koulujen, päiväkotien, vanhaikotien sekä lasten ja vanhusten harrastuspiirien verkoston yhteistyölle on saatava resursseja ja uusia toimintamalleja, joilla lisätään sukupolvien välistä kanssakäymistä.
- Lapset ja vanhuksat on otettava mukaan yhdyskuntasuunnitteluun.

MONI- NAPAINEN

MAAILMA

MONINA PAINEN MAAIL

Tässä luvussa maalataan suuria linjoja leveällä pensselillä.

Kun puhe on globalisaatiosta, ihmisoikeuksista, reilusta kaupasta, ympäristövastuusta tai EU:n tulevaisuudesta, käsitellään yksinkertaisesti sitä monimutkaista vyyhteä, joka liittyy Suomen rooliin kansainvälisellä näyttämöllä.

Tarkoitus ei ole ratkaista Yhdysvaltain ja EU:n suhdetta nakertavia transatlanttisia riitoja eikä selittää globalisaatiota tai maailmankauppaa, vaan tehdä ehdotuksia, jotka veisivät kohti tasa-arvoisempaa tulevaisuutta.

Kun puhutaan EU:sta, Yhdysvalloista, YK:sta tai WTO:sta, mittakaava on väistämättä valtava ja Suomen vaikutusvalta tuntuu monesti hyttysten jätökseltä valtameressä. Goljatien ja gulliverien edessä ei pidä kuitenkaan lannistua. Toimimalla määrätietoisesti kansainvälisillä foorumeilla Suomi voi yhdessä muiden lilliputtien kanssa yrittää köyttää gulliverit kuriin. Olennaista on, mihin Suomi keskittää voimansa.

Mitä tapahtuu Euroopan unionille?

Euroopan unionin tulevaisuus on Suomelle elintärkeä kysymys ainakin taloudellisen kilpailukyvyyn, ympäristönsuojelun ja yhteisen turvallisuuden kannalta. EU:n tulevaisuutta uhkaa kuitenkin koko unionin olemassaolon oikeutusta nakertava legitimizeettiongelma: kansalaiset eivät tunne EU:ta omakseen.

EU:ta vaivaa myös tehottomuuden paradoksi. Integraatio on edennyt suverenisuuden ydinalueille, mutta poliittinen vastuu ja toimivalta ovat jääneet pahasti jälkeen.

EU:n lähitulevaisuus näyttäisi olevan eriytyvän integraation tie. Unioni laajenee, ja samalla kuulut unionin sisällä »vanhan Euroopan» ja »uuden Euroopan» välillä todennäköisesti kasvavat. EU:n sisälle on syntymässä useita ytimiä. Jäsenvaltiot hakevat toistensa yhteyttä esimerkiksi puolustus- ja talouspolitiikassa. Millaista unionia pieni mutta perifeerinen jäsenmaa Suomi haluaa olla kehittämässä?

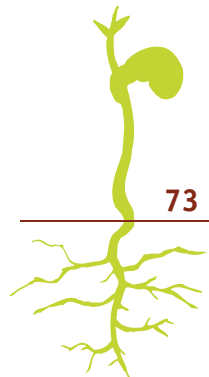
Suurin haaste EU:n suhteen on yhteisen vision puuttuminen. EU on perustettu rauhan, vapauden, ihmisoikeuksien ja kansanvallan periaatteille. Näiden periaatteiden tulee olla unionia liikuttavia voimia, joihin kaikki ovat sitoutuneet. Esimerkiksi uskonto ei kuulu perusperiaatteisiin. EU:n arvoista pitää käydä yleistä eurooppalaisuuskeskustelua.

Koko EU:n perustamisajatuksena oli toisen maailmansodan jälkeen pyrkimys rauhaan, demokratiaan ja taloudelliseen hyvinvointiin. Samat johtotähdet motivoivat myös laajentumista. EU ei kuitenkaan onnistu tavoitteissaan ilman kansalaisten hyväksyntää.

Suomenkin on kannettava oma vastuunsa unionin ymmärrettävyyden, läheisyyden ja demokraattisuuden edistämiseksi. Unionin on oltava kansalaisten silmissä legitiimi ja uskottava järjestelmä, johon voi vaikuttaa parlamentaarisesti.

Kansalaiset kiinnostuvat unionin päätöksentekorakenteista vasta kun niitä yksinkertaistetaan ymmärrettäviksi. Päätökset on unionissa tehtävä tarkoituksenmukaisimmalla tasolla ja päätöksentekoa valvomaan pitää myös saada oma mekanisminsa. Toisaalta EU:n ei pidä tunkea näppejään kaikkialle, vaan toimia vain niissä asioissa, jotka vaativat unionin tason toimia.

Unioni koostuu vuonna 2015 todennäköisesti noin kolmestakymmenestä jäsenmaasta, jolloin päätöksenteon demokraattisuus vaikeutuu. Esimerkiksi kieli- kysymys ja valtasuhteet pitää määrittellä uudelleen.

Pehmeä suurvalta

Yhdysvallat on tällä hetkellä ainoa soti-laallinen superval-ta, ja se toimii nyky-politiikassaan usein kansainvälisten järjestöjen ulkopuolella. Yksinapaisessa maailmanjärjestelmässä juuri Amerikkaa vaivaa Goljatin syndrooma. Sen on vaikea tasapainottaa lyhyen tähtäimen voittoja, kuten Saddam Husseinin tai taleban-hallinnon kukistamista, ja pitkän tähtäimen vakautta, kuten suhdetta EU:hun, Kiinaan ja Venäjään.

Suhde Yhdysvaltoihin on EU:n merkittävin ulkosuhde, ei vain turvallisuus-politiikan vaan kaupankin kannalta. Mitä EU:n tulisi tehdä? Pitääkö EU:n panna stoppi Yhdysvaltain soti-laalliselle yksinvaltiudelle? Pitääkö EU:n olla tiivis liittovaltio ennen kuin se voi olla varteenotettava suurvalta?

Unionin tulisi pyrkiä »suurvaltaksi» pehmeän turvallisuuden edistäjänä. Se tarkoittaisi kriisien kärjistymistä ehkäisevää turvallisuus- ja ulkopoliittikkaa – ei kuitenkaan jenkittyiliin soti-laallisiin iskuin, vaan kriisinhallinnan, rauhan-turvatoiminnan ja humanitäärisen avun kautta. EU voisi toimia yhtenäisesti ulospäin myös rakentavan kehitysyhteistyön ja reilun kaupan edistäjänä. EU:lla on jo yhtenäinen kauppapolitiikka ja »yhteinen» ulko- ja turvallisuuspolitiikka.

EU:n nousu Yhdysvaltain kaltaiseksi sotilaalliseksi suurvallaksi ei häämötä välttämättä edes lähitulevaisuudessa. Siksi tarvitaan välittömiä toimenpiteitä. Olennaista heti kättelyssä on YK:n aseman vahvistaminen kansainvälisten normien luojana ja ylläpitäjänä. Vaikka Suomi onkin sotilaallisesti liittoutumaton, se ei suinkaan ole irrallaan kansainvälisistä turvallisuuskysymyksistä, ja siksi Suomen tulisi toimia aloitteellisesti esimerkiksi YK:ssa ja sen alajärjestöissä.

Paras keino sotaan terrorismia vastaan on toimia maailmanlaajuisen oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon puolesta. Norveja rikkovat maat tulee houkutella mukaan järjestöjen kautta tehtävään yhteistyöhön kaikilla politiikan aloilla. Eihän mielenterveyspotilaitakaan vain eristetä suljetulle osastolle, vaan pyrkimyksenä on aktiivinen avohoito. Yhteisiä arvoja ja intressejä on etsittävä vapaan keskustelun kautta. Sopimuksia rikkovia maita voitaisiin myös painostaa kauppapakotteilla.

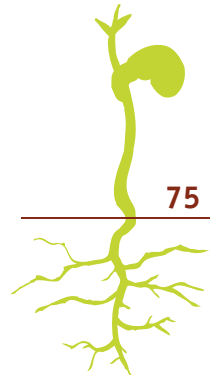
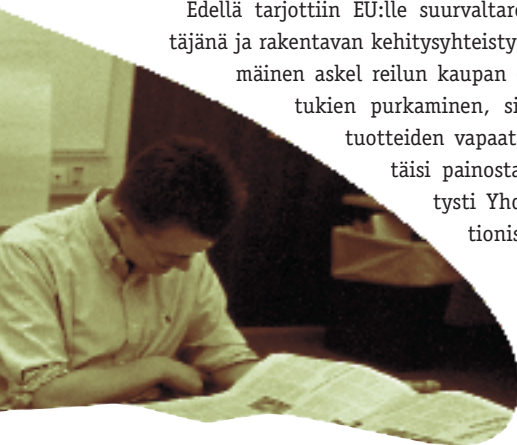

Epäreilusta reiluun kauppaan

Jos EU on megalomaaninen teema, seuraavaksi käsitellyssä ovat gigaluokan kysymykset: globalisaatio, maailmankauppa ja kestävä kehitys.

Edellä tarjottiin EU:lle suurvaltaroolia »pehmeän turvallisuuden» edistäjänä ja rakentavan kehitysyhteistyön ja reilun kaupan edistäjänä. Ensimmäinen askel reilun kaupan edistämiseksi olisi EU:n omien vientitukien purkaminen, sillä ne vaikeuttavat köyhien maiden tuotteiden vapaata kilpailua EU-maissa. Seuraavaksi pitäisi painostaa muita vauraita maita, lähinnä tietysti Yhdysvaltoja, luopumaan omasta protektionistisesta politiikastaan.

Oleellinen kysymys kuuluu, olemeko valmiita maksamaan reilun kaupan tuotteista enemmän, jos ne on tuotettu siten, että ne vaurastuttavat myös köyhimpiä.

Suppeassa, taloudellisessa merkityksessä globalisaatio viittaa maailmankaupan ja rahoitusmarkkinoiden vapauttamiseen. Tähän tulkintaan keskittyneiden globalisaatiokriittisten kansalaisjärjestöjen hampaissa ovat olleet erityisesti Maailman kauppajärjestö WTO, Maailmanpankki ja Kansainvälinen valuutatarahasto IMF.

Globalisaatiokriittisen liikkeen näkökulmasta maailmankaupan vapaudella tarkoitetaan todellisuudessa maailmankaupan tiukkaa sääntelyä sijoittajien ja suuryritysten hyväksi – vapaakauppa on vapaata vain vauraille hyötyjille. Teollisuusmaat muotoilevat vapaakaupan säännöt ja vapauttavat kauppaa aloilla, joilla ovat itse edistyneitä, kuten huipputeknologiassa, pankkipalveluissa ja vesihuollossa, mutta eivät niillä aloilla, joilla ovat itse heikkoja. Esimerkiksi työvoiman markkinoita ei ole vapautettu juuri lainkaan.

On perusteltua väittää, että köyhyys tai ympäristöongelmat eivät johdu itse globalisaatiosta, vaan siitä, miten huonosti sitä on tähän asti hallittu. Tämä näkökulma puolustaa globaalistumista, sillä myös kehitysmaiden asema paranee vapaakaupan esteitä purkamalla ja kansallisia talouksia lähentämällä.

Globaalistuminen pitää tehdä oikeudenmukaisemmaksi köyhien maiden kannalta ja globaali hallinta ulottaa kansainvälisiin finanssiorganisaatioihin. Olenaista on myös tiedostaa päätöksenteossa markkinoiden ja valtion tehtävät ja ymmärtää molempien heikkoudet.

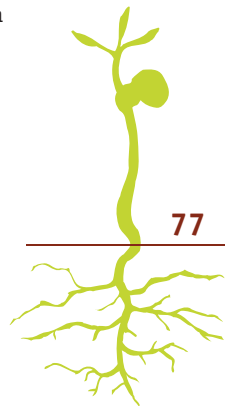
Globalisaation mahdollisuudet

Laajempi tulkinta globalisaatiosta tarkoittaa, että talous on vain yksi – tosin hyvin keskeinen – osa maailman verkottumista. Kansainvälisen kaupan vapauttaminen on tuonut taloudellista hyvinvointia, mutta vain erälle. Uusi teknologia mahdollistaa myös valtioiden rajat ylittävien kiinteiden yhteisöjen syntyminen ja paikallisdemokratian ja osallisuuden kehittämisen. Internetin edelläkävijöinä suomalaiset ovat monesti uusien verkostojen solmukohdissa yrityksissä, järjestöissä ja yksilötasolla.

Globalisaation mahdollisuudet liittyvät ihmisten ja organisaatioiden maailmanlaajuiseen verkostoitumiseen. Yhä useampi tiedostaa sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset oikeutensa. Yhteydet globaalissa kansalaisyhteiskunnassa ovat omiaan luomaan solidaarisuutta. Aidsin leviämiseen, aavikoitumiseen tai muihin ihmiskunnan yhdessä kohtaamiin ongelmiin voidaan löytää ratkaisuja vain yhteisin ponnistuksin. Tämä tarkoittaa valtioiden, kansainvälisten järjestöjen, yritysten ja globaalien kansalaisyhteiskunnan entistä tiiviimpää verkostoitumista. Vain siten voidaan kehittää globaaleja rakenteita, joilla vaikeisiin ongelmiin voidaan pureutua.

Globaali oikeudenmukaisuus edellyttää toimivan markkinaideologian ja yhteisvastuun yhdistämistä. Kansallisesta näkökulmasta pitää pohtia, mitä globalisaatioon ja avoimiin markkinoihin kuuluva liikkuvuus tarkoittaa. Millainen on liikkuvan väestön yhteisö?

Nuorempina ajattelin, että
oppia on vrtk. toimien useiden
ympäri, kunnostuksen ihmisten
tapaaminen ja erilaiset tilit
käsitt. ja kokemukset. Nyt osanne
on muuttanut kunnallisen
semmaksi; että sais paria kukaan
tutkimus, tapa ja perhe; ja
vrt. heistä.

Kansainvälistä solidaarisuutta

Solidaarisuus kolmatta maailmaa kohtaan tarkoittaa myös sitä, että kehitys-yhteistyö pitää nostaa Suomen, EU:n ja YK:n tärkeimpien yhteisten painopiste-alueiden joukkoon. Kehitys-yhteistyö tulee ymmärtää investoinniksi kehitys-alueiden tulevaisuuteen maailman tasa-arvoisuuden edistämiseksi.

Ylikansallinen talous tarvitsee myös suitsia ja kunnan vastavoimia. Oma tärkeä roolinsa on esimerkiksi kansainvälisellä ammattiyhdistysliikkeellä. Maailman ammattiyhdistysliikkeiden yhteistyötä tulisi vahvistaa esimerkiksi työntekijöiden oikeuksien puolustamisessa tai lapsityövoiman rajoittamisessa.

Suomalaisella ay-liikkeellä on erinomaiset mahdollisuudet toimia ylikansallisen ay-toiminnan aloitteentekijänä, koska meillä on korkea järjestäytymisaste, toimiva organisaatio, pitkä historia ja riittävät taloudelliset resurssit. Halutessaan suomalainen ay-liike kykenisi tukemaan esimerkiksi työntekijöiden ihmisoikeuksia maailmassa jopa Suomen valtiota tehokkaammin.

Ylätason toiminnan lisäksi ay-liikkeen pitäisi kiinnostua enemmän kolmansien maiden ruohonjuuritason järjestäytymisestä ja tavallisten ihmisten vaikutusmahdollisuuksista työoloihinsa – auttaa siis paikallisia auttamaan itseään.

Kestävä kehitys. Nyt.

Rajuimmassa kauhuskenaarioissa hallitsemattoman globalisaation pelätään johtavan vähitellen ekologiseen katastrofiin. Kun kehitysmaiden teollistuminen pääsee tosissaan käyntiin ja samaan aikaan maapalloa rasittaa vauraan pohjoisen

tuhlaileva kulutuskäyttäytyminen, ympäristön sietokyky joutuu mahdottoman eteen.

Suomen ja muun teollistuneen maailman on tosissaan tartuttava ympäristö-ongelmaan ja muutettava kulutustottumuksia vähemmän kuormittaviksi. Ylipäätään ihmisten pitäisi kyseenalaistaa radikaalisti kulutustarpeitaan. Se on hankala tavoite, kun samaan aikaan joka suunnasta toivotetaan kuluttajakansalaisuusvelvollisuudesta: jokaisen vastuulla on pitää talouden pyörät pyörimässä jatkuvalla kuluttamisella. Ympäristövaikutuksia ei myöskään ole haluttu tuoda hintoihin, vaikka syytä olisi.

Suomen on aidosti sitouduttava kestävään kehitykseen. Tämän pitää näkyä etenkin kasvatuksessa ja koulutuksessa sekä tutkimus- ja kehitystoiminnassa.

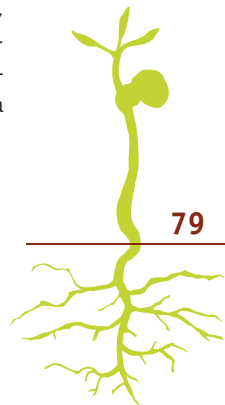
EU ja ympäristöpolitiikka

Ympäristölainsäädännöstämme päätetään pitkälti EU:n tasolla ja kansallinen soveltaminen on toteutettava annetuissa rajoissa. EU:n yhteinen ympäristöpolitiikka mahdollistaa säätelyn koko alueella ja unionin yhteisen äänen käytön kansainvälisessä ympäristökeskustelussa.

EU on mennyt hyvään suuntaan viedessään kestävää kehitystä ja ympäristöasioita läpäiseväksi periaatteeksi kaikille politiikan sektoreille. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkia toimia on pohdittava niiden ympäristövaikutusten kautta: miten tuotantorakenteen uudistuminen voisi parantaa ympäristön tilaa, miten ympäristöasiat näkyvät kauppapolitiikassa, ja miten alueiden välisiä eroja tasataan samalla ympäristön tila huomioiden.

Ympäristöasioiden läpäisevyys toimii valitettavasti vain periaatteessa. Todellisuudessa EU ei painota ympäristöä tarpeeksi esimerkiksi kauppapolitiikassa. EU myös tukee voimakkaasti muun muassa hiiliteollisuutta ja ryöstökälyä.

Kun ympäristöpolitiikkaa näytetään kauppa- ja teollisuuspolitiikan kanssa, liittoon sisältyy myös se riski, ettei kansallisia erityispiirteitä huomioida riittävästi säädöksiä laadittaessa. Tämä saattaa johtaa siihen, että jonkin alan kansainvälisiä kilpailuedellytyksiä perusteetta heikennetään, kun ympäristönsuojelua tulisi pikemminkin kannustaa.

Raippaa vai rajoitteita?

Globalisaatio tarkoittaa myös sitä, että yritysten ekonomista ja ekologista vastuuta valvotaan entistä valppaammin. Jos yritys toimii vain paikallisesti, sen on itse tunnistettava vastuunsa ja varmistettava toimintojensa kestävyys. Globalisaation negatiivisia vaikutuksia voitaisiin lieventää, mikäli kansainvälinen yhteisö pystyisi sopimaan yhteiset globaalit ympäristönsuojelun normit.

Kylmän sodan päätyttyä globaali yhteisö pyrki ratkomaan ympäristöongelmia muun muassa Rion ympäristökokouksessa. Rion kokemukset osoittivat, etteivät valtiot ala vapaaehtoisesti ilman sitovia määrällisiä tavoitteita panostaa riittävästi ympäristökysymyksiin. 1997 allekirjoitettu Kioto ilmastosopimus on toinen esimerkki siitä, miten hankala globaaleihin ympäristöongelmiin on löytää toimivia ratkaisuja. Kioto on myös osoittanut selvästi, miten läheisesti kauppapolitiikka ja ympäristöpolitiikka kietoutuvat yhteen ja miten hidasta korjaavista toimenpiteistä sopiminen on, kun kyse on vastuun ja niukkuuden jakamisesta.

Kysymys kuuluu, toimiiko vapaaehtoisuus vai pakottaminen paremmin. Esimerkiksi teollisuuden ja maatalouden saastepäästöjen osalta vapaaehtoisuus on usein tuonut hyviä tuloksia, mutta muun muassa kalakantojen osalta eivät vapaaehtoiset kiintiöt ole onnistuneet, vaan tähän asti on muutamassa tapauksessa ensin romutettu kannat ja sen jälkeen sovittu hätäpäissään sitovista rajoituksista. Oli kyseessä sitten vapaaehtoisuus tai valtioiden yhdessä sopima rajoitus, oleellista on, että yhteiskunta kohdistaa aiheeseen riittävän suurta huomiota.

Miten huomio voidaan kohdistaa, jos ei haluta asettaa uudenlaisia rajoituksia tai tukitoimia? Pysyviä muutoksia ympäristöongelmissa saadaan aikaan koulutuksen ja kasvatuksen kautta. Myös teknologia on keskeisessä roolissa näiden ongelmien ratkaisemisessa. Ollakseen tehokkaita nämä molemmat välineet tarvitsevat taakseen kuitenkin syvempää yhteiskunnallista tahtoa.

Suomesta johtava ihmisoikeusvaltio

Suomen tavoitteena kansainvälisillä areenoilla pitäisi olla, että Suomi on jo lähitulevaisuudessa maailman johtava ihmisoikeusvaltio. Mitä näin korkealle asetettu tavoite tarkoittaa käytännön tasolla?

Esimerkiksi ihmisoikeuksien brändäämistä. Lähtökohtana on, että Suomen ja suomalaisten yritysten pitäisi kaikessa toiminnassaan, siis myös globaalissa

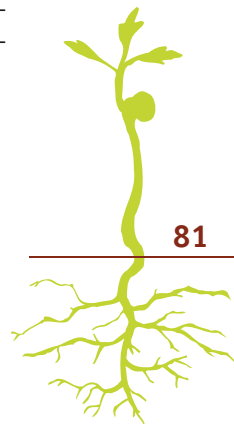

kauppa- ja talouspolitiikassa, kunnioittaa YK:n ihmisoikeuksien julistusta, kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimuksia sekä muita keskeisiä ihmisoikeussopimuksia.

Ihmisoikeusbrändiin kuuluisi esimerkiksi yritysten sitoutuminen sosiaaliseen vastuun raportointiin. Ennen kaikkea globaalien suuryritysten pitäisi raportoida, kuinka niiden alihankkijoiden työntekijöiden ihmisoikeudet, mukaan lukien taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet, toteutuvat.

Vaikka ihmisoikeuksien kunnioittamisen luuli olevan länsimaisille yrityksille itsestään selvää, niin ei valitettavasti ole. Erityisen haastavaa ihmisoikeuksien brändin toteuttaminen on taloudellisesti houkuttelevissa, mutta ihmisoikeustilanteeltaan huolestuttavissa maissa, kuten Kiinassa. Hyperkilpailua, kauppaa ja investointeja ei saa toteuttaa ihmisoikeuksien kustannuksella, vaikka Suomen kilpailukyky heikentyisikin.

Myös köyhyys on lopulta nimenomaan ihmisoikeusongelma. Ihmisoikeusbrändin kehittäminen vaatii Suomelta myös vahvempaa sitoutumista globaaliin köyhyyden poistamiseen. Ilmeisin askel olisi oman kehitysyhteistyötuen nosto vähintään muiden Pohjoismaiden tasolle. Yksi vaihtoehto olisi kehittää EU:n yhteistä kehitysyhteistyöpolitiikkaa. Kehitysyhteistyön laatuun olisi myös panostettava entistä enemmän ja lisättävä kolmannen sektorin pieniä hankkeita. Tehokkaimmin köyhyyttä poistettaisiin edistämällä demokratiaa, hyvää hallintoa, oikeusvaltion kehittämistä sekä nykyistä oikeudenmukaisempaa markkina-
taloutta kehitysmaissa.

TÖPINÄKSI:

- Kehitysmaiden edellytyksiä hyötyä globalisaatiosta on parannettava tiivistämällä muun muassa Maailman kauppajärjestö, WTO:n ja YK:n välistä keskusteluyhteyttä.
- Yritysten ympäristöraportoinnista on tehtävä sitova sopimus EU-tasolla ja myöhemmin globaalisti.
- Kansainvälisiä sopimuksia todentamaan luodaan ihmisoikeusmerkki.
- Suomen bruttokansantuotteesta osoitetaan 0,1 prosenttia ympäristörahoon, josta puolet ohjataan ratkaisemaan polttavia ympäristöongelmia lähialueilla ja kehitysmaissa ja toinen puoli ympäristöalan tutkimukseen ja tuotekehitykseen.
- Eettisyydestä on tehtävä kilpailuvaltti: julkisten hankintojen valinnoissa on korostettava eettisesti kestäviksi todettuja tuotantomenetelmiä.
- Luodaan elinikäinen »vaihto-oppilasjärjestelmä» ja lisätään yksilöiden kontakteja kansainvälisillä vaihto-ohjelmilla kaikille tulotasoon tai maahan katsomatta.

LUOVA LUOKKAKUVA

*Anna-Liina Kauhanen &
Jaakko Lyytinen*

Aloita tästä, jos haluat tietää, mihin edellä oleva pamfletti perustuu. Haastatteluihin pohjautuvassa luokkakuvassa pohditaan Sitran *Tulevaisuuden tekijät* -kurssilaisten arvomaailmaa. Laman varjossa aikuistuneille pienille ikäluokille henkilökohtainen on ollut taloudellista ja poliittista. Tärkein yhteinen päämäärä heille on oikeus vastuulliseen onnen tavoitteluun.

Sitran Suomi 2015 – Tulevaisuuden tekijät -kurssin osallistujat on valittu vuoden 1968 jälkeen syntyneistä eri alojen aktiivisista suomalaisista. Mitkä arvot yhdistävät 22–35-vuotiaita suomalaisia?

Pienet ikäluokat on yksilöllisyyteen kasvanut sukupolvi, jonka keskuudessa elää samaan aikaan voimakkaana kaipuu yhteisöllisyyteen. Sosiologi *Leena Suurpää* on luonnehtinut heitä solidaarisiksi individualisteiksi.

Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välinen jännite näkyy myös Tulevaisuuden tekijät -kurssilaisten haastatteluissa. Useimpien elämässä suurin ratkaisematon ristiriita liittyy työn ja perheen yhteensovittamiseen. Pärjääminen epävarmoilla työmarkkinoilla vaatii urasuunnittelua ja tiukkaa sitoutumista työhön. Toisaalta ne, jotka ovat jo hankkineet lapsia, tunnustavat lapset ja perheen yhdeksi keskeiseksi arvokseen.

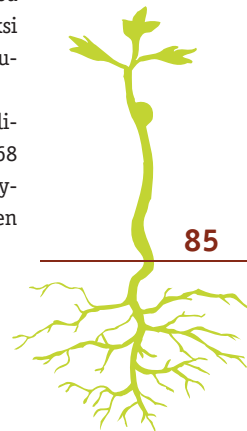
Seurauksena on jatkuva riittämättömyyden tunne: *Haluan saavuttaa jotain työelämässä, mutta haluan myös perheen suhteen saavuttaa kaiken, olla hyvä äiti ja puoliso. Pitääkö minun luopua jostain, että voin saavuttaa kaiken sen? Mistä löytyvät ne lisätunnit vuorokauteen?*

Kun ryhmä pohti elämänarvojaan, tunnustivat lähes kaikki vuorollaan kärsineensä jossain vaiheessa työuupumuksesta. Pätkätyösukupolvi on karmivalla tavalla tehnyt tuttavuutta Neil Youngin elämänviisauden kanssa: »It's better to burn out than fade away.»

Mistä sitten kumpuaa individualistien kaipuu solidaarisuuteen ja yhteisöllisyyteen? Yksi selittäjä on pärjäämis yhteiskunnan aiheuttama ahdistus ja yksinäisyys. Laman synkimpiä seurauksia on syrjäytyneiden määrän dramaattinen kasvu. Yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden lujittaminen koetaan tehokkaimmaksi vastalääkkeeksi syrjäytymiseen.

Sukupolven avainkokemukset Käytetyin – ja kulunein – sukupolvianalyysin työkalu lienee *Karl Mannheimin* sukupolvikokemusteoria. Mannheimin määritelmän mukaan sukupolvi vaatii syntyäkseen yhteisiä, kohtaloo määrääviä avainkokemuksia, jotka yhdistävät sukupolven itsestään tietoiseksi ryhmäksi. Samaan aikaan syntyneestä ikäpolvesta tulee kokemuksellinen sukupolvi vasta avainkokemusten kautta.

Mannheimilaisen sukupolvikokemusteorian sovellukset johtavat helposti kliseisiin pelkistysiin. Suuria ikäluokkia tarkastellaan ikuisesti vuoden 1968 Vanhan valtaajien sankarillisilla silmälaseilla. 1950–60-luvun taitteessa syntyneen »punksukupolven» avainkokemuksiksi on esitetty samaan tapaan vuoden 1979 tapahtumia, Lepakon valtausta ja vihreitä ennakoimutta Kojjärvi-liikettä.

Mikä sitten yhdistäisi pieniä ikäluokkia? Vanhan valtauksen ja Moskovan olympialaisten välissä syntyneiden suomalaisten avainkokemuksiksi olisi helppo nostaa dramaattisempia hetkiä kuin oman opiskelijatalon tai alkoholistien entisen yömajan valtaus.

Öljykriisin aikoihin syntyneet 1970-luvun lapset muistavat jo vaippavuosiltaan Marimekon tasaraidan ja tshekkiläisten vaha-animaatioiden lisäksi ydinsodan uhan. Ensimmäiset finninsä he saivat, kun Tshernobylässä sattui ydinvoimala-onnettomuus. Kun he tulivat täysikäisiksi, murtui Berliinin muuri ja alkoi Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan kommunistiset kansandemokratiat kaatanut vallankumous.

Toisentasoisiakin avainkokemuksia tietenkin löytyy: *Marssimme hammas-hoitolaan jonossa kurlaamaan fluorilla* – hyvinvointiyhteiskunnan huolenpito. *Dingo, collegepuserot ja itsekavennetut farkut* – populaarikulttuuri. *Kettutyöt* – eläinten oikeudet ja uudenlainen kansalaisaktivismi.

Kansainväliset murrokset ovat tietenkin muokanneet pienten ikäluokkien maailmankuvaa, mutta Berliinin muurin sortumista merkittävämpi avainkokemus heille on kuitenkin ollut 1990-luvun alun kotimainen lama ja sen jälkijäritykset: massatyöttömyys, pankkikriisi, leipäjonot, syrjäytyminen, pätkätyöt. Lama ja sitä seuranneet talouden turbulenssit jyrkkine nousuineen ja laskuineen ovat kylväneet 1990-luvulla aikuisuuteensa astuneen suomalaispolven keskuuteen epävarmuuden, joka selittää monen sukupolven edustajan perusvireeltään pessimistisen tulevaisuudenkuvan.

1990-luvun laman aikana opin köyhyyden suhteellisuuden. Taloussekaannuksien aikaan isäni menetti koko omaisuutensa ja vanhempani erosivat. Opiskelin silloin, enkä ollut kauheasti tekemisissä vanhempieni kanssa. Sitä oppi elämään tosi köyhästi, kuten opiskelijat oppivat, mutta olihan se iso muutos, kun tukea ei ollutkaan. Se oli aina ollut itsestäänselvyys pikkuporvarillisessa taloudellisesti turvatussa elämässäni. Omat arvoni muuttuivat, mutta niin muuttuivat myös vanhempieni arvot, eräs kurssilainen kuvaa.

Välikokemuksia on tulkittu
käsittämättömiksi
Olen pyrkinyt ja onnistunut
käsittämään nämä asiat
käsittämättömiksi tulkittuun
tapaan.

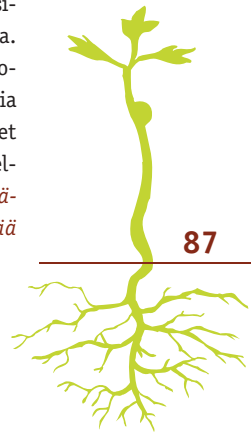

Slackerit ja pullamössöt Pieniä ikäluokkia on kutsuttu myös »slackereiksi» (englannin kielen slacker-sana tarkoittaa veltostelijaa tai pinnaria). Slacker viittaa sukupolvia tutkineen sosiologin *Tommi Hoikkalan* mukaan »suurten ikäluokkien keskiluokkaisten vanhempien kasvattamiin rentoa pingottamattomuutta ja bailausta arvostaviin helpon ja 'rikkaan' elämän lähettiläisiin».

Pienet ikäluokat ovat kasvaneet suoraan kultuskulttuuriin ja kypsyneet tiedollisesti varhaisemmin kuin vanhempansa vastaavassa vaiheessa. He ovat kasvaneet läpi usein materiaalisesti kylläisen lapsuuden ja nuoruuden. Slackerin kotimainen vastine lienee varustamojohtajan tölväisy pullamössösukupolvesta.

Sukupolvemme on elänyt siinä mielessä aika helppoa elämää, ettei meillä ole kauheasti suuria avainkokemuksia. Suurin kokemus on se, että tehtiin yhdessä jotakin luokkaretkimäiseen tapaan; kotibileissä ihmiset istuivat piirissä lattialla ja muistelivat sitä, millaista oli peruskoulussa liikuntatunneilla tai lauloivat Pikkukakkosen lauluja. Sukupolvikokemus syntyy vasta nyt, työn murroksessa.

Sukupolvitietoisuus syntyy yleensä kapinasta edellistä sukupolvea kohtaan. Suuret ikäluokat kieltäytyivät sotasukupolven arvoista ja päätyivät pahimmassa hybridissänsä tanssiamaan cancania sankarihaudoilla. Heidän lapsensa, pienet ikäluokat, ovat vanhemmilleen katkeria korkeintaan siitä, että suuret ikäluokat ovat pedanneet itselleen mittavat eläkkeet ja *pitäneet etuoikeutenaan päättää*

kaikista asioista omasta näkövinkkelistään, kuten eräs kurssilainen toteaa.

Koska he (suuret ikäluokat) ovat saaneet tehtyä ratkaisut itselleen mukaviksi, on muiden luovuttava kaikesta ja tultava aiemmin työelämään. Omaan napaan tuijottava politiikka ärsyttää. Heidän omasta mielestään se on solidaarista ja oikeudenmukaista.

Henkilökohtainen on poliittista Kurssilaisten arvomailmaa määrittää voimakas vastuuntunto, moniarvoisuus, suvaitsevaisuus ja vapauden tavoittelu. Suurimpana erona omien vanhempiensa arvomaailmaan moni pitää juuri suvaitsevaisuutta, moniarvoisuutta ja suhdetta sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Sukupolviero tulee näkyviin myös suhteessa politiikkaan. Yksilöllisyyttä korostava identiteetti vierastaa poliittisia leimoja, sillä tulevaisuuden tekijöistä edes ne, jotka ovat aktiivisesti mukana puoluepolitiikassa, eivät koe vasemmisto-oikeisto-akselia mielekkääksi tavaksi hahmottaa omia poliittisia näkemyksiä.

En pidä sitä (vasemmisto-oikeisto-akselia) kovinkaan relevanttina, vaan itse asiassa jopa ahdistavana. Koen jakavani perinteisen vasemmiston arvoja välittämisestä ja solidaarisuudesta, ja toisaalta myös perinteisen oikeiston näkemyksiä oman yrittämisen arvostuksesta, toteaa eräs kurssilainen. Voin toisaalta olla oikeistolaisen omahyväinen ja toisaalta vasemmistolaisen yhteisöllinen, toinen kiteyttää. Olen poliittisesti hämmentynyt, en pysty identifioitumaan puolueisiin.

Omalta kannalta relevantti kehys on suppean ryhmän intressi suurempaa ryhmää vastaan, tai lyhyt hyöty vastaan pitkä hyöty.

Ihmisiä näyttäisi jakavan enemmänkin yksilö-yhteisö-orientaatio tai se, kuinka suhtaudutaan julkisen ja yksityisen sektorin työnjakoon.

Monen suhde politiikkaan on käytännöllinen: puolueet nähdään vaikutuskanavina. Eräs ryhmän jäsen pohtii mahdollista puoluevalintaansa näin: *Olen yrittänyt jo pitkään tehdä puoluevalintaa, ja se onkin hankalaa. Jos olisin tehnyt puoluevalinnan aikaisemmin, olisin tehnyt sen fiilispohjalta, mutta nyt, kun olen tutustunut paljon paremmin eri puolueiden hyviin ja huonoihin puoliin, tuntuu, että olen vain valitsemassa pienintä paha.*

*Minulla on kolme puolueen eräjä.
Koska näiden puolueiden
ohjelmat ovat kovin
jännittäviä, otin pari
puolueen toimintakokousta
lunastamaan. Minulla on
puolueen toimintakokouksen
materiaali...*

Poliittisen värin välttely ei tarkoita sitä, ettei tällä ikäpolvella olisi mieltä politiikasta – pikemminkin päinvastoin. Kyse on siitä, että dogmeihin nojaavan maailmankuvan omaksuminen tuntuu älyllisesti epärehelliseltä, jos samaan aikaan tiedostaa ongelmien monimutkaisuuden.

Tulevaisuuden tekijöille henkilökohtainen on poliittista. Omat arkipäiväiset elämäntapavalinnat ovat politiikkaa: mitä ja miten kulutan, syönkö lihaa, ostanko luomua, juonko ranskalaista punkkia, hankinko huonekaluni kirpputorilta vai Ikeasta.

Henkilökohtaisuus näkyy myös siinä, miten tausta ja omat kokemukset ovat muovanneet poliittisia näkemyksiä. Kouluttamattomasta kodista lähteneen mielestä tasapuolisten koulutusmahdollisuuksien tarjoaminen kaikille on tärkeimpiä arvoja.

Ikätoverit kiusasivat minua lapsena ja koin fyysistä väkivaltaa. Sen jälkeen olen kiinnittänyt huomiota siihen, miten altavastaajat otetaan huomioon yhteiskunnassa.

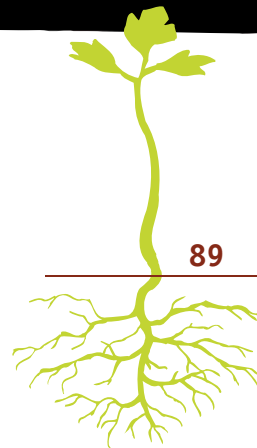
Oikeus vastuulliseen onneen Määriteltessään yhteistä päämäärää ryhmä päätyi muotoiluun »oikeus ja mahdollisuus vastuulliseen onnen tavoitteluun». Monelle onnellisuus ja onni konkretisoituvat pienissä asioissa.

Suuressa mittakaavassa pyrkimys onneen liittyy itsenäisyyteen ja vapauteen. Että on vapaa tekemään sitä, mikä tuntuu milläkin hetkellä oikealta.

Ryhmästä nousi myös soraääniä vastustamaan onni-ideologiaa: *Musta se on äärimmäisen naiivia ajattelua, jenkki-liberalistista soopaa. Henkilökohtaisesti haluan puolustaa ihmisten oikeutta onnettomuuteen ja suruun ja ahdistukseen.*

*Musta ei ole hyväksyttävä, suuria
Ennen iiriköitä. Kuitenkin, että lapseni
ovat onnellisia, nauttivat toista
seurasta, kokevat ja osittavat
kylttiä. Hissokani on pieniä asioita
joihin päämäärän ja tavoitteen
keskeisellä onnellisuus.*

*Hollaisiin puolustaa myös oikeutta
onnettomuuteen ja suruun.
Itse olen iiriköityt joiden
ja se on onni ja
... ..*

Suomessa olen minä syntynyt Suomalaisuuteen ja suomalaiseen identiteettiin liitettyt määreet lipsahtavat yhtä helposti kliseiden puolelle kuin keinotekoisiksi koetut sukupuolviämääritelmät. Kun kurssilaisilta kysyttiin, mikä identiteetissäsi on nimenomaan suomalaista, vastauksissa toistuivat monet klassiset lajiominaisuudet: suoruus, jääräpäisyys, sisukkuus, pidättyväisyys, rehellisyys, rauhallisuus. Tosin maanisuus ja raivokin mainittiin.

Monelle suomalaisuus kytkeytyy kieleen ja luontosuhteeseen, hiljaisuuden, etäisyyteen ja oman tilan tarpeeseen. Myös naisten tasa-arvoinen asema koettiin tärkeäksi suomalaisen identiteetin tekijäksi.

Samaan aikaan suomalaisuuden rinnalla tälle sukupolvelle kansainvälisyys ja asioiden globaali tarkastelu ovat luonnollisia perspektiivejä. *Vaikka olin vaihto-oppilaana ennen internetin aikakautta ja valtavaa globaalia tiedonvälitystä, maailma jotenkin pieni. En koskaan enää ajatellut Suomea ainoana mahdollisuutena.*

Aivovuodon pelossa kevyempää verotusta vaativien teollisuuspamppujen vetoumukset eivät silti puhuttele tulevaisuuden tekijöitä. Harva muuttaisi Suomesta ulkomaille pelkästään verotuksen takia, sillä täällä ovat juuret, oma kieli, kulttuuri ja turvallinen ympäristö kasvattaa lapsia.

Luova luokka Tulevaisuuden tekijät -kurssilaiden kuvaukselle otsikoksi annettu »luova luokkakuva» viittaa amerikkalaisprofessori *Richard Floridan* vuonna 2002 ilmestyneessä *The Rise of the Creative Class* -kirjassa esittelemään »uuteen», luovaan yhteiskuntaluokkaan. Florida lähtee siitä, että nykyisin talouskasvun keskeisin lähde on luovuus, ja luovuuden korostuminen ohjaa niin työntekoa, kulttuuria kuin arkeakin.

Jo viidenkymmenen viime vuoden aikana taloudessa ja yhteiskunnassa keskeisessä asemassa ovat olleet luovaa työtä tekevät ihmiset, luova luokka. Luova luokka kasvaa koko ajan, ja nykyisin esimerkiksi Yhdysvalloissa luokkaan kuuluu 30 prosenttia työllisistä. Myös Suomen it-ihme on perustunut luovan luokan innovatiivisuuteen.

Uuden yhteiskuntaluokan ytimen muodostavat tutkijat ja insinöörit, arkkitehdit ja designerit, opetuksen parissa työskentelevät, taitelijat, muusikot ja viihdealan ihmiset, joiden taloudellinen funktio on tuottaa uusia ideoita,

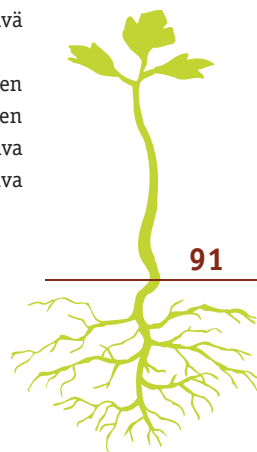
teknikoita tai sisältöjä. Ytimen ympärillä on laajempi joukko ihmisiä liike-elämän, rahoituksen, lain ja terveydenhuollon tehtävistä.

Luovan luokan töitä yhdistää ongelmanratkaisu ja itsenäisten arvioiden mukaan toimiminen, joten luovat työt vaativat hyvän koulutuksen ja inhimillistä pääomaa. Luovalle luokalle maksetaan luomisesta, ja heillä on työssään suurempi autonomia ja joustomahdollisuus kuin muilla perinteisemmin nähdyllä luokilla.

Luova luokka tekee myös paljon töitä. Osin syynä on luovan työn palkitsevuus ja aiheen intohimoisuus, osin se, että kilpailu uusista ideoista ja tuotteista on kova. Myös kilpailu luovan luokan huipuista on kova. Luovat ihmiset hakeutuvat globaalisti kiinnostaviin ympäristöihin kuten eläviin suurkaupunkeihin – ja yritykset tulevat perässä, sillä kilpailu luovan luokan huipuista on kova.

Floridan keskeinen viesti on, että sosiaaliset ja kulttuuriset seikat vaikuttavat hyvin voimakkaasti taloudelliseen kehitykseen, ja Suomenkin on pidettävä huolta siitä, että luova luokka viihtyy Suomessa.

Luova luokkatietoisuus näkyy taustalla myös osassa Tulevaisuuden tekijöiden ohjelmaa. Töpinäksi-ehdotusten läpäisevinä lähtökohtina ovat erilaisuuden hyväksyminen ja monella tasolla suvaitseva ilmapiiri, johon kuuluvat kiinnostava kaupunkikulttuuri, uudenlainen yhteisöllisyys ja luovuuden mahdollistava työökulttuuri.

Tulevaisuuden tekijät – Suomi 2015

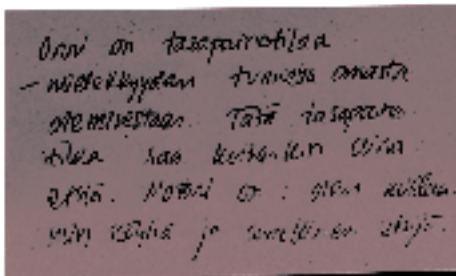
Tulevaisuuden tekijät – Suomi 2015 -kurssi on osa Sitran vuosina 2000–2003 toteuttamaa *Suomi 2015* -ohjelmaa. Ohjelman tavoitteena on kartoittaa Suomen tulevaisuuden menestystekijöitä ja haasteita.

Kaikkiaan Suomi 2015 -ohjelman kokonaisuuteen kuuluu kuusi suomalaisen yhteiskunnan keskeisille päättäjille suunnattua kurssia sekä nuorten kurssi *Tulevaisuuden tekijät – Suomi 2015*. Ohjelma päättyy syksyllä 2003 Tallinnassa järjestettävään *Finland 2015 Summit* -seminaariin.

Tulevaisuuden tekijät – Suomi 2015 -kursсилаisten tavoitteena oli määritellä, mikä on tärkeintä suomalaisen yhteiskunnan uudistumiskyvyn kannalta tulevaisuudessa. Tavoitteen saavuttamiseksi osanottajat saivat tietoa eri aloilta ja he keskustelivat monista teemoista eri alojen kotimaisten ja ulkomaisten huippuasiantuntijoiden kanssa. Osallistujat määrittelivät yhdessä Suomen tulevaisuuden keskeiset haasteet ja raportoivat työskentelynsä tulokset.

Ohjelman rakenteessa, menetelmissä ja sisältökysymyksissä korostui poikkiyhteiskunnallisuus, poikkitieteellisyys ja kansainvälisyys. Tulevaisuuden tekijät -kurssi järjestettiin maalisyyskuussa 2003, ja se koostui ennakotehtävästä, infotilaisuudesta, seminaarista, kahdesta työpajasta, opintomatkasta Hollantiin ja Kanadaan, verkkopohjaisesta FutureNet-työskentelystä ja tulosten julkistamisesta Suomi 2015 -ohjelman päätöseminaarissa. Kurssipäiviä oli 20, ja kurssin rehtorina toimi projektijohtaja *Peter Ekholm* Sitrasta. Kurssin toteutuksesta Sitrassa vastasi koulutuspäällikkö *Mervi Porevuo*.

Vuosina 2000–2002 päättäjille toteutettujen kuuden muun kurssin työskentelyn tulokset on julkaistu Round table -raportteina, jotka ovat luettavissa Sitran internetsivuilta osoitteessa www.sitra.fi/suomi2015.

Osvi on taapainotila
- mielekkyyden tunne on
olemista. Tätä inspiro
tilaa saa kukaan
aina. Nämä o: olen
voin tehdä ja saada en
shyt.

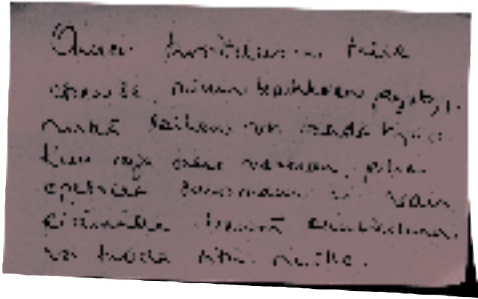

„Közös a szellemi tulajdon, mint
az emberiség közös öröksége,
és ezért a tudomány, művészet,
és a kultúra terén a nemzetek
közötti együttműködésnek
fontos szerepe van.”

Osallistujat Kurssin osanottajiksi kutsuttiin 22 yhteiskunnan eri tahoja edustavaa aktiivista nuorta aikuista. Kurssille kutsutuilta edellytettiin sitä, että he ovat syntyneet Vanhan valtauksen jälkeen (symbolinen ulottuvuus) ja että he ovat olleet aktiivisia useilla elämänaalueilla (nörttisuodatin). Tavoitteena oli, että

ryhmä pystyy tarkastelemaan asioita laajasta näkökulmasta ja sitoutumaan täysipainoisesti kurssin ohjelmaan. Tarkoituksena oli, että kurssin osallistujat edustavat mahdollisimman monipuolisesti yhteiskunnan eri tahojen, eri alueita ja paikkakuntia. Mukana oli 12 naista ja 10 miestä:

- Tutkimuspäällikkö **Jyrki Ali-Yrkkö** (s. 1969) Etlatieto Oy
Helsinki Prosessin koordinaattori **Pauliina Arola** (s. 1973) Crisis Management Initiative ry
Avustaja **Kaisa Heikkilä** (s. 1971) Ulkoasiainministeriö
Ylitarkastaja **Jaani Heinonen** (s. 1970) Kauppa- ja teollisuusministeriö
Tutkimuspäällikkö **Ulla Hytti** (s. 1970) PK-Instituutti, Turun kauppar korkeakoulu
Johtaja **Seppo Hämäläinen** (s. 1968) Ruokakesko Baltia
Dokumenttielokuvaohjaaja **Visa Koiso-Kanttila** (s. 1970) Guerilla Films Oy
Varapuheenjohtaja **Anna Kontula** (s. 1977) Vasemmistonuoret
Pääsihteeri **Salla Lötjönen** (s. 1970) Tutkimuseettinen neuvottelukunta
Erityisavustaja **Ukko Metsola** (s. 1973) Valtioneuvoston kanslia/ulkoasiainministeriö
Toimittaja **Anssi Miettinen** (s. 1974) Helsingin Sanomat
Opiskelija **Elina Moisio** (s. 1976) Helsingin yliopisto
Kehityspäällikkö **Veera Mustonen** (s. 1972) Nokia Oyj
Opiskelija/koordinaattori **Aleksi Neuvonen** (s. 1975) Helsingin yliopisto/Dodo ry
Toimitusjohtaja **Marko Parkkinen** (s. 1970) Bob Helsinki Oy
Toimittaja **Jenni Pääskysaari** (s. 1975) Broadcasters Oy
Teatteriohjaaja **Samuli Reunanen** (s. 1969) Kajaanin kaupunginteatteri
Manager, Application Strategies **Samppa Ruohutla** (s. 1970) Nokia Mobile Phone
Projektipäällikkö **Aysu Shakir** (s. 1974) Ihmisoikeusliitto ry
Kansanedustajan avustaja/puheenjohtaja **Sari Siikanen** (s. 1980) Eduskunta/Eurooppalaisen Suomen Nuoret
Ympäristöjohtaja **Tuija Suur-Hamari** (s. 1969) Stora Enso Oyj
Järjestösihteeri **Jaana Ylitalo** (s. 1969) Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

